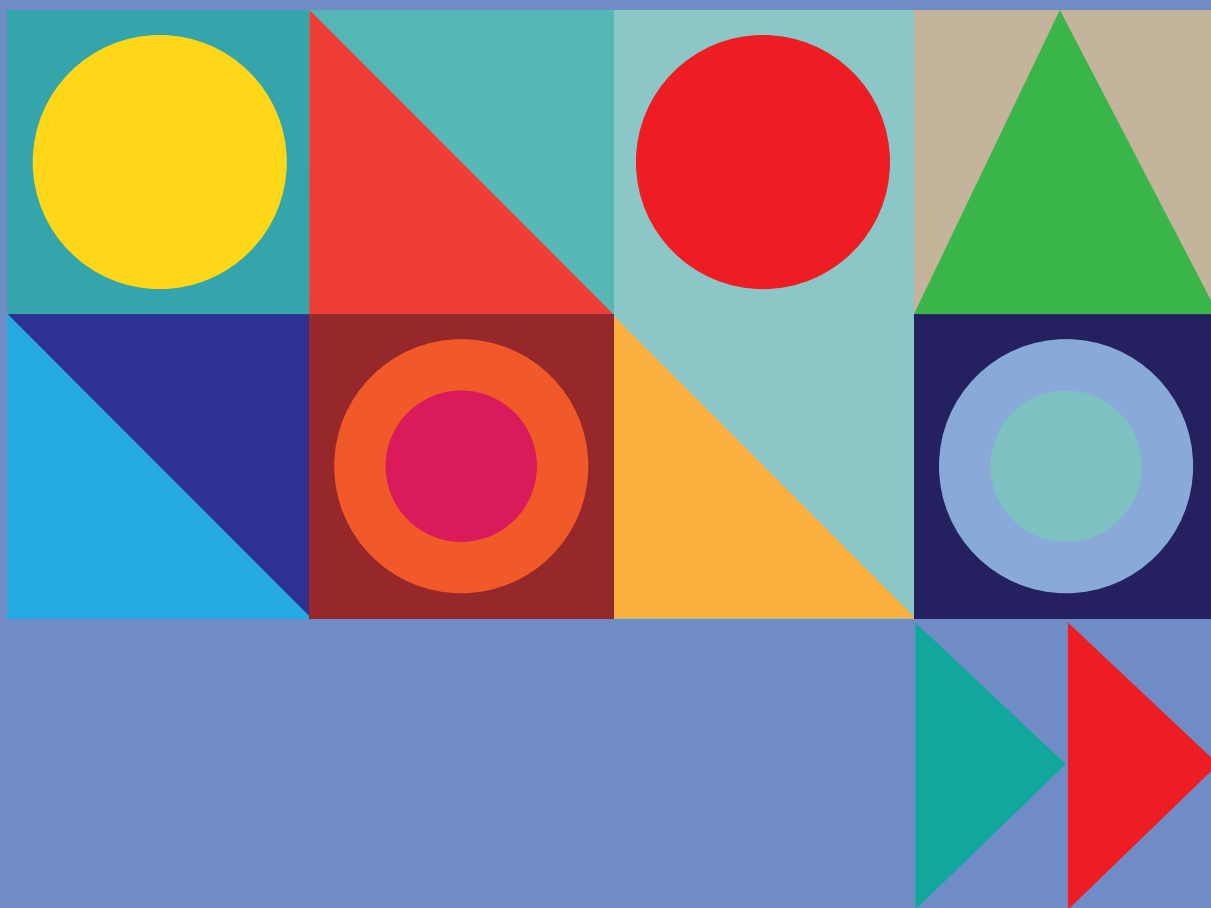

Τάξεις κατά του εκφοβισμού

Συγγραφική ομάδα

Μαριάνθη Αντωνίου, Άγγελος Βαλλιανάτος, Μαρίζα Βαρθαλάμη

Αύγουστος 2024

Το πρόγραμμα «Τάξεις κατά του εκφοβισμού-Ανταλλαγή τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών για την καταπολέμηση των προκαταλήψεων, την αποφυγή της βίας και την ένταξη όλων των παιδιών στο εκπαιδευτικό σύστημα», αποτελεί συνεργασία μεταξύ του SolidarityNow (SN), και του European Wergeland Centre (EWC) με στόχο την εδραίωση μίας διμερούς σύμπραξης για την προώθηση της ασφάλειας και της συμπερίληψης στα ελληνικά σχολεία και υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος «Τοπική Ανάπτυξη και Μείωση της φτώχειας».

Σχετικά με το Πρόγραμμα I: Τοπική ανάπτυξη και μείωση της φτώχειας

Το πρόγραμμα «Τοπική Ανάπτυξη και Μείωση της Φτώχειας» στην Ελλάδα, ύψους 6,5 εκ. ευρώ, χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία (δωρήτριες χώρες του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, EEA Grants) 2014 – 2021. Το πρόγραμμα φιλοδοξεί να συμβάλει στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τη μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων. Ο Διαχειριστής Επιχορήγησης για το πρόγραμμα «Τοπική Ανάπτυξη και τη Μείωση της Φτώχειας» στην Ελλάδα είναι η ΣΟΛ Crowe σε συνεργασία με την HumanRights360.

Περισσότερες πληροφορίες:

<https://www.asylumandmigration-eeagrants.gr/el/local-development-and-poverty-reduction-gr/>

Οργανισμοί-εταίροι

SolidarityNow

Το SolidarityNow (SN) είναι ένα ελληνικό μη κερδοσκοπικό σωματείο που ιδρύθηκε το 2013 για να ανταποκριθεί στις ανάγκες των πιο ευάλωτων και περιθωριοποιημένων ομάδων της κοινωνίας μας. Το SN έχει δεσμευτεί να παρέχει βασικές υπηρεσίες υποστήριξης ευάλωτων ατόμων εστιάζοντας σε τέσσερις κύριους προγραμματικούς πυλώνες: (1) ενίσχυση της κοινωνικής προστασίας και ένταξης, (2) καταλυτική ενίσχυση των μέσων διαβίωσης, (3) υποστήριξη της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς, (4) δυνατότητα πρόσβασης στη δικαιοσύνη και προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ταυτόχρονα, το SN διεξάγει έρευνες με σκοπό την παραγωγή γνώσης και την ενημέρωση του σχεδιασμού προγραμμάτων και πολιτικών. www.solidaritynow.org

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland (EWC) ιδρύθηκε από τη Νορβηγία και το Συμβούλιο της Ευρώπης το 2008 για να ενισχύσει την ικανότητα των ατόμων, των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των εκπαιδευτικών συστημάτων να οικοδομήσουν και να διατηρήσουν έναν πολιτισμό Δημοκρατίας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Το EWC εξυπηρετεί όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και εδρεύει στο Όσλο της Νορβηγίας. Το έργο του βασίζεται σε συστάσεις και πολιτικές του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπως ο Χάρτης για την Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, ο οποίος αναπτύχθηκε για να διασφαλίσει ότι οι αξίες των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, της Δημοκρατίας και του κράτους δικαίου προωθούνται στην εκπαίδευση και μέσω αυτής. <https://theewc.org/>

Πρόλογος

Φιλοδοξία μας είναι να αισθάνονται όλοι ορατοί από όλους, δηλαδή από τη σχολική κοινότητα και όλα τα μέλη της: τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές, τους γονείς/φροντιστές και την κοινωνία στην οποία ζουν. Η παρούσα έκδοση είναι αφιερωμένη σε όλους τους σημερινούς μαθητές και μελλοντικούς πολίτες και στους εκπαιδευτικούς τους, ώστε να δημιουργήσουμε από κοινού έναν ασφαλή χώρο όπου οι συγκρούσεις είναι αναπόφευκτες, αλλά όχι άλυτες και όπου η ενεργητική ακρόαση και η συλλογική εργασία και προσπάθεια αντικαθιστούν τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις τόσο προς τα θύματα όσο και προς τους θύτες σε περιστατικά εκφοβισμού. Η αναγνώριση των δυνάμεων, των αδυναμιών και της αξιοπρέπειας του άλλου είναι το πρώτο βήμα για να προχωρήσουμε μπροστά.

Αυτός ο οδηγός εισάγει το αίσθημα του ανήκειν ως βασικό στοιχείο για πιο δημοκρατικές και σχολικές κοινότητες, στις οποίες ο εκφοβισμός δεν έχει θέση και που περιλαμβάνουν τους διευθυντές, τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και την τοπική κοινωνία. Οι προτεινόμενες δραστηριότητες δοκιμάστηκαν πιλοτικά σε δύο εργαστήρια για εκπαιδευτικούς στην Αθήνα και μπορούν να χρησιμοποιηθούν από εκπαιδευτικούς της τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης σε διάφορα πλαίσια. Τέλος, ο οδηγός μπορεί να χρησιμεύσει ως πηγή για πρόσθετο εκπαιδευτικό υλικό στον τομέα της Εκπαίδευσης για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και την Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Περιεχόμενα

Γνωρίστε την ομάδα	6
Το πρόγραμμα Τάξεις Κατά του Εκφοβισμού	7
Εισαγωγή	9
ΜΕΡΟΣ Α / Ένας κόσμος, πολλές προοπτικές	10
Το σχολείο ως μικρογραφία της κοινωνίας	12
Η προσέγγιση της Ελλάδας στον εκφοβισμό. Συμβαίνουν περιστατικά εκφοβισμού στα ελληνικά σχολεία. Και τώρα τι;	13
Νομικό πλαίσιο	14
Η προσέγγιση της Νορβηγίας στον εκφοβισμό. Ορισμός του Bullying	16
Νομικό πλαίσιο	17
Μπορούμε να καταπολεμήσουμε τον εκφοβισμό σε «5 βήματα»;	19
Ένα παράδειγμα νορβηγικού σχολείου	20
ΜΕΡΟΣ Β / Θεωρία για δράση!	22
Τι είναι ένα Δημοκρατικό Σχολείο;	24
Τι είναι η Προσέγγιση του Σχολείου ως Συνόλου και γιατί είναι σχετική;	26
Τι είναι το “αίσθημα του ανήκειν”;	28
ΜΕΡΟΣ Γ / Ένας πρακτικός οδηγός για δασκάλους και εκπαιδευτικούς	30
Η δημοκρατική λειτουργία του σχολείου ως μέσο πρόληψης και αντιμετώπισης της σχολικής βίας	32
Μια πρόταση για επιμόρφωση	34
ΜΕΡΟΣ Δ / Υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης	46
Επίλογος	51
Παράρτημα / Απαντήσεις των εκπαιδευτικών στη Δραστηριότητα 2	52
Φυλλάδιο για τη Δραστηριότητα 3	55
Φύλλα εργασίας για τη Δραστηριότητα 3	56
Σημειώσεις	59

Γνωρίστε την ομάδα

Μαριάνθη Αντωνίου

Η Μαριάνθη Αντωνίου είναι ένθερμη υπέρμαχος των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της πολυπολιτισμικότητας. Είναι δασκάλα, κάτοχος Πτυχίου από το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Πατρών και δευτερεύοντος πτυχίου στην Ηγεσία και τη Διοίκηση από το Deree, ACG, καθώς και διπλώματος διδασκαλίας των Αγγλικών ως ξένης γλώσσας (TEFL). Με διεθνή εμπειρία στη Γαλλία, την Πολωνία και τη Γερμανία, η Μαριάνθη διατηρώντας το πάθος της απέκτησε Μεταπτυχιακό Δίπλωμα στα Ανθρώπινα Δικαιώματα και την πολυπολιτισμικότητα από το Πανεπιστήμιο της Νοτιοανατολικής Νορβηγίας (USN). Η αφοσίωσή της είναι εμφανής στην εστίασή της στην εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και συγκεκριμένα στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού και των περιθωριοποιημένων ομάδων, όλα με στόχο την προώθηση εκπαιδευτικών περιβαλλόντων χωρίς αποκλεισμούς. Η Μαριάνθη σήμερα εργάζεται στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland.

Άγγελος Βαλλιανάτος

Ο Άγγελος Βαλλιανάτος (διδάκτωρ Θεολογίας -Πανεπιστήμιο Αθηνών) έχει εργαστεί ως εκπαιδευτικός και σχολικός σύμβουλος στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Αθήνα-Ελλάδα. Έχει εκπαιδευτεί και εργάζεται ως εμπειρογνώμονας και επιμορφωτής εκπαιδευτικών στους τομείς της θρησκευτικής, διαπολιτισμικής, δημοκρατικής αγωγής του πολίτη και της εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Από το 2005 οργανώνει και διεξάγει επιμορφώσεις για ενήλικες και σχολικούς φορείς στο πλαίσιο εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Ευρωπαϊκού Κέντρου Wergeland. Έχει συγγράψει, μεταφράσει και συμμετάσχει σε συγγραφικές ομάδες, αλλά και παρουσιάσει στην Ελλάδα και το εξωτερικό θέματα της ειδικότητάς του και των τομέων της εκπαιδευτικής του εμπειρίας.

Μαρίζα Βαρθαλάμη

Η Μαρίζα Βαρθαλάμη είναι απόφοιτος της Νομικής Σχολής και του Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) και κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στην Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία από το Institute of Education του UCL. Διαθέτει εκτεταμένη εμπειρία στη διδασκαλία της ελληνικής και της γαλλικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας σε τυπικά και μη τυπικά εκπαιδευτικά πλαίσια στην Ελλάδα και την Αγγλία, καθώς και στην ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού. Τα τελευταία πέντε χρόνια ασχολείται ενεργά με την εκπαίδευση προσφύγων και μεταναστών, διδάσκοντας ελληνικά σε παιδιά και ενήλικες σε Δομές Φιλοξενίας Προσφύγων και στον αστικό ιστό. Παράλληλα, εργάζεται ως ερευνήτρια σε θέματα που αφορούν την εκπαίδευση προσφύγων και μεταναστών στο πλαίσιο σχετικών προγραμμάτων.

Το πρόγραμμα «Τάξεις Κατά του Εκφοβισμού»

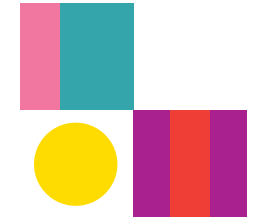
Το πρόγραμμα *Τάξεις Κατά του Εκφοβισμού* υλοποιείται από το SolidarityNow σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland ως απάντηση στην πρόκληση της βίας και του εκφοβισμού στα ελληνικά σχολεία. Με διάρκεια από τον Σεπτέμβριο του 2023 έως τον Αύγουστο του 2024, το πρόγραμμα επικεντρώνεται στην πρόληψη και την αντιμετώπιση της σχολικής βίας και του εκφοβισμού μέσω της καλλιέργειας ενός δημοκρατικού σχολικού περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς, στο οποίο ο κάθε μαθητής και η κάθε μαθήτρια νιώθει ότι ανήκει.

Πρώτος σταθμός του προγράμματος ήταν η τριήμερη επίσκεψη εργασίας στο Όσλο τον Σεπτέμβριο του 2023, η οποία διοργανώθηκε από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland. Στόχος της επίσκεψης ήταν η διευκόλυνση της ανταλλαγής γνώσεων και καλών πρακτικών σχετικά με την αντιμετώπιση του ζητήματος του σχολικού εκφοβισμού. Στην επίσκεψη συμμετείχε ομάδα εμπειρογνομώνων από την Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων εκπροσώπων του Υπουργείου Παιδείας, του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής και του Συνηγόρου του Παιδιού. Η ελληνική ομάδα επισκέφθηκε στο Όσλο (κατά σειρά επίσκεψης): Τη Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Κατάρτισης της Σχολικής Διεύθυνσης του Δήμου Όσλο, ένα σχολείο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Lofsrud School),

το Κέντρο 22 Ιουλίου, τις οργανώσεις Save the Children Norway και Voksne for Barn, καθώς και τον Συνήγορο του Παιδιού του Όσλο που ειδικεύεται σε θέματα εκφοβισμού. Οι συναντήσεις αυτές παρείχαν την ευκαιρία για γόνιμες συζητήσεις και ανταλλαγή γνώσεων, εμπειριών και ιδεών σχετικά με την καταπολέμηση του εκφοβισμού. Οι συμμετέχοντες αποκόμισαν πολύτιμες γνώσεις σχετικά με καινοτόμες προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού, εστιάζοντας ιδιαίτερα στην ενίσχυση του αισθήματος του ανήκειν ως κεντρικό στοιχείο των στρατηγικών πρόληψης.

Μετά την επίσκεψη εργασίας στο Όσλο, το SolidarityNow διοργάνωσε τριήμερη συνάντηση εμπειρογνομώνων τον Νοέμβριο του 2023, αξιοποιώντας τις γνώσεις που αποκτήθηκαν κατά την επίσκεψη εργασίας. Η συνάντηση εμπειρογνομώνων πραγματοποιήθηκε στον χώρο του SolidarityNow στο Κέντρο Αλληλεγγύης του Δήμου Αθηναίων με τη συμμετοχή των μελών της ομάδας εργασίας που επισκέφτηκε στο Όσλο, καθώς και ενδιαφερόμενων/σχετικών φορέων από το ελληνικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένης της Συνηγόρου του Παιδιού, και εκπροσώπων Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών, και συγκεκριμένα του Κέντρου Κοινωνικής Δράσης και Καινοτομίας (ΚΜΟΠ), του Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού και του Πανελληνίου Δικτύου για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, που ειδικεύονται

Εισαγωγή

Σε κάθε σχολικό περιβάλλον, η ευημερία και η ασφάλεια των μαθητών θα πρέπει να είναι πρωταρχικής σημασίας. Τα σχολεία δεν είναι μόνο χώροι ακαδημαϊκής μάθησης αλλά και χώροι κοινωνικής και συναισθηματικής ανάπτυξης των μαθητών. Αυτές οι αναπτυξιακές διαδικασίες μπορούν να διαταραχθούν από τη σχολική βία και τον εκφοβισμό που μετατρέπουν τα σχολεία σε εχθρικά περιβάλλοντα. Τέτοια περιστατικά επηρεάζουν μαθητές όλων των ηλικιών και μπορούν να εκδηλωθούν με διάφορες μορφές, όπως σωματική βία, λεκτική παρενόχληση, κοινωνικός αποκλεισμός και διαδικτυακός εκφοβισμός.

Το ζήτημα του σχολικού εκφοβισμού είναι σύνθετο και πολυπαραγοντικό. Μεταξύ των παραγόντων αντιμετώπισης του σχολικού εκφοβισμού, ο ρόλος των εκπαιδευτικών στην πρόληψη, τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση περιστατικών βίας και εκφοβισμού είναι καθοριστικός, καθώς συχνά είναι οι πρώτοι που αναγνωρίζουν και αντιμετωπίζουν τέτοια περιστατικά. Οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην προώθηση ενός ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος, όπου κάθε μαθητής αισθάνεται ότι ανήκει και γίνεται αποδεκτός. Δημιουργώντας μια σχολική πολιτική πρόληψης της σχολικής βίας και του εκφοβισμού, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να επηρεάσουν ουσιαστικά τη ζωή των μαθητών τους.

Ο παρών οδηγός, που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος *Τάξεις Κατά του Εκφοβισμού*, έχει σχεδιαστεί για να εφοδιάσει τους εκπαιδευ-

τικούς με ιδέες και πρακτικά εργαλεία για την αντιμετώπιση περιστατικών εκφοβισμού πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την εκδήλωσή τους στο σχολείο. Παρέχει επίσης μια συνοπτική επισκόπηση του νέου ελληνικού νόμου κατά του σχολικού εκφοβισμού (5029/2023), ενώ παράλληλα επιδιώκει να εμπλουτίσει την υπάρχουσα οπτική αναφορικά με την αντιμετώπιση τέτοιων περιστατικών. Αυτό επιχειρείται με την ενσωμάτωση της προώθησης και της καλλιέργειας του αισθήματος του ανήκειν σε κάθε πτυχή της σχολικής ζωής.

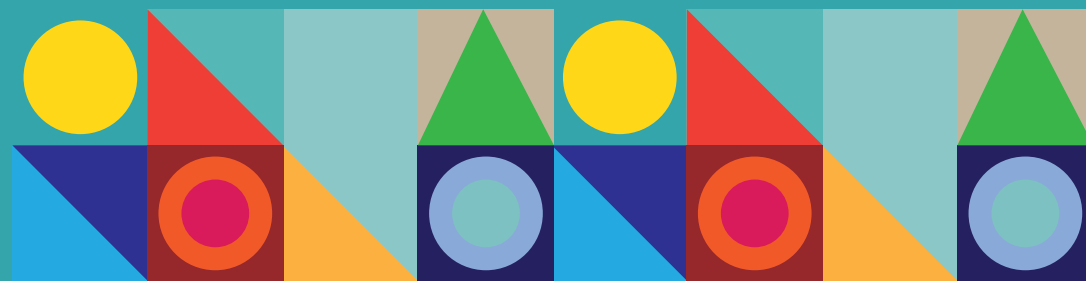
Στις επόμενες ενότητες του παρόντος οδηγού, εμβαθύνουμε στον τρόπο με τον οποίο ορίζεται και γίνεται αντιληπτός ο όρος εκφοβισμός στο ελληνικό και το νορβηγικό εκπαιδευτικό πλαίσιο. Επιπλέον, διερευνούμε πώς η θεώρηση του Σχολείου ως μίας μαθησιακής κοινότητας αποτελούμενης από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς του, (Προσέγγιση του Σχολείου ως Συνόλου) και η φροντίδα για τη συνύπαρξή τους με την καλλιέργεια του αισθήματος του ανήκειν μπορεί να συμβάλει στη μείωση της βίας και του εκφοβισμού μεταξύ των μαθητών. Τέλος, παρουσιάζουμε τα εργαστήρια που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος *Τάξεις Κατά του Εκφοβισμού*, κατά τη διάρκεια των οποίων δοκιμάσαμε πώς η ιδέα της ενίσχυσης του αισθήματος του ανήκειν ως μέτρου κατά του εκφοβισμού μπορεί να λειτουργήσει στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο, καταδεικνύοντας πώς μπορούν να χρησιμεύσουν ως πρακτικός οδηγός για την επιλογή δραστηριοτήτων στην τάξη.

σε πρωτοβουλίες κατά του εκφοβισμού. Κατά τη διάρκεια αυτής της τριήμερης εκδήλωσης, παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν ποικίλες προοπτικές, προσεγγίσεις και ιδέες, παρέχοντας μια ολοκληρωμένη κατανόηση του ζητήματος του σχολικού εκφοβισμού και των διαφορετικών πρακτικών που χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπισή του στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν επίσης στην προσαρμογή καλών πρακτικών από το νορβηγικό πλαίσιο, ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

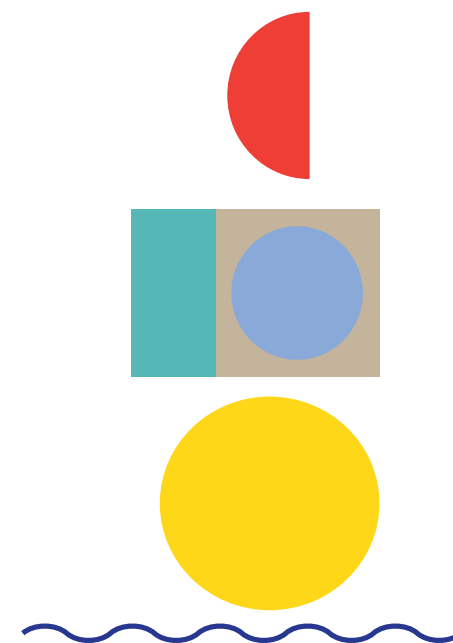
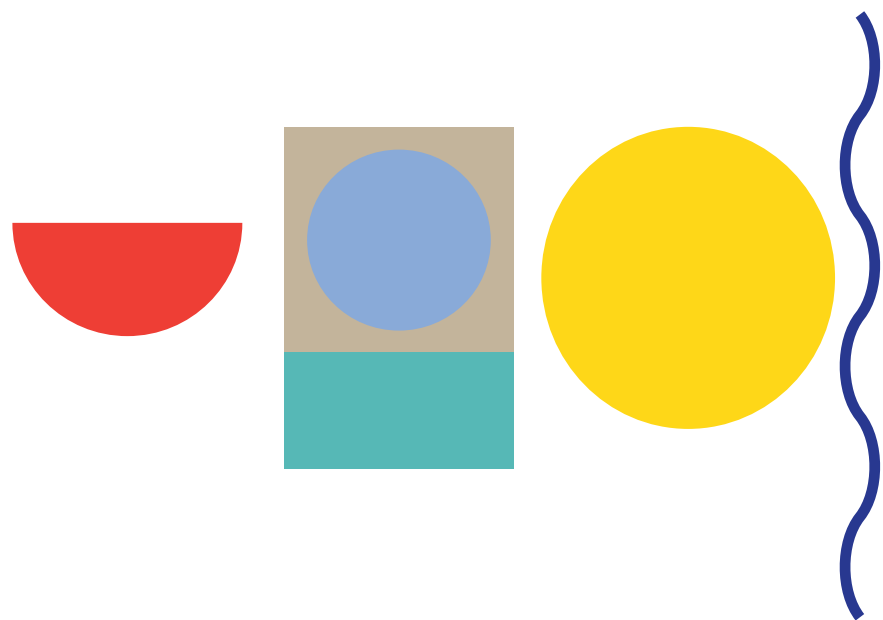
Η επόμενη φάση του προγράμματος επικεντρώθηκε στην ανάπτυξη μιας προσέγγισης για την πρόληψη του εκφοβισμού, αξιοποιώντας τις

καινοτόμες πρακτικές της Νορβηγίας, το μοντέλο των ικανοτήτων για δημοκρατικό πολιτισμό του Συμβουλίου της Ευρώπης, τους πόρους του Ευρωπαϊκού Κέντρου Wergeland και τις καλές πρακτικές από το ελληνικό πλαίσιο. Προκειμένου να δοκιμασθεί αυτή η προσαρμοσμένη στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα προσέγγιση, πραγματοποιήθηκαν δύο εργαστήρια στην Αθήνα, στα οποία συμμετείχαν διευθυντές σχολείων, εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σύμβουλοι σχολικής ζωής, ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί.

Οι γνώσεις, οι οπτικές και οι εμπειρίες που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος συγκεντρώθηκαν σε αυτόν τον οδηγό, ο οποίος αποτελεί το τελευταίο βήμα του προγράμματος.

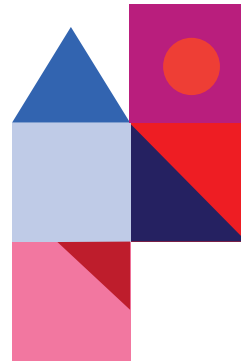

A

Ένας κόσμος,
πολλές προοπτικές

Το σχολείο ως μικρογραφία της κοινωνίας

Συνήθως λέγεται ότι το σχολείο είναι μία μικρογραφία της κοινωνίας στην οποία βρίσκεται. Αυτό είναι εν μέρει κοντά στη σχολική πραγματικότητα. Οι μαθητές φέρνουν τον κόσμο τους στο σχολείο, αλλά, όντας σε διαδικασία μάθησης και ανήλικοι -ενώ βρίσκονται στο δρόμο προς την ωριμότητα- δεν μπορούν να εκπροσωπήσουν επαρκώς αυτόν τον κόσμο στη σχολική κοινότητα. Από την άλλη πλευρά, η καθημερινότητα πολλών εκπαιδευτικών συστημάτων προσανατολίζεται κυρίως στη μεταφορά γνώσεων και δεν ασχολείται επαρκώς με την καλλιέργεια δεξιοτήτων επικοινωνίας και συνύπαρξης, οι οποίες ως εργαλεία είναι όσο ζωτικής σημασίας είναι και η γνώση για τη ζωή του ατόμου.

Σε αυτό το σημείο, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ο ρόλος του σχολείου είναι να εφαρμόζει με παιδαγωγικό τρόπο τα θεμελιώδη δικαιώματα της αξιοπρέπειας και ελευθερίας για όλους, καθώς και να εξασφαλίζει το δικαίωμα κάθε παιδιού στην εκπαίδευση. Σε αυτή την προσπάθεια, όσο πιο ξεκάθαροι είναι οι ρόλοι κάθε εμπλεκόμενου μέρους στο σχολείο, τόσο το καλύτερο. Για παράδειγμα, ο ρόλος του εκπαιδευτικού διαφέρει από αυτόν των γονέων/κηδεμόνων, ενός δικαστή ή

ενός αστυνομικού. Αυτό σημαίνει ότι σε περίπτωση κάποιου περιστατικού εκφοβισμού, αν ένας εκπαιδευτικός ή ένας διευθυντής σχολείου υποκαταστήσει τον ρόλο οποιουδήποτε άλλου, τότε δυσχεραίνει την αντιμετώπιση του περιστατικού.

Σε κάθε περίπτωση, εντός ή εκτός σχολείου, η κοινωνία γενικότερα δεν προσεγγίζει παιδαγωγικά τους θύτες, τα θύματα και τους παρατηρητές. Η ανάγκη για ασφάλεια και προστασία συνήθως υπερισχύει της μακροπρόθεσμης μέριμνας για το κοινό καλό. Αυτό όμως δεν πρέπει να συμβαίνει στα σχολεία. Για παράδειγμα, σε ένα σχολικό πλαίσιο και στην παιδαγωγική αντιμετώπιση ενός περιστατικού εκφοβισμού, το σχολικό ενδιαφέρον θα πρέπει να επικεντρώνεται καταρχάς στους πιθανούς λόγους που προκαλούν το συμβάν,¹ και όχι στο πού, πότε και τι ακριβώς συνέβη.

Αυτό σημαίνει ότι αναφορικά με τα περιστατικά εκφοβισμού, τα μέλη της σχολικής κοινότητας δεν θα πρέπει να χωρίζονται σε καλά, κακά και αδιάφορα, αλλά να παραμένουν μαθητές, τα δικαιώματα των οποίων θα πρέπει να γίνονται σεβαστά, αλλά και να διδάσκονται και να βιώνονται μέσα από κάθε γεγονός της σχολικής ζωής.

Η προσέγγιση της Ελλάδας στον εκφοβισμό

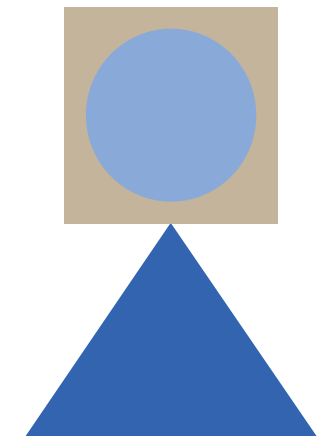

Συμβαίνουν περιστατικά εκφοβισμού στα ελληνικά σχολεία. Και τώρα τι;

Σύμφωνα με έρευνα του Κέντρου για τη Βία και τον Εκφοβισμό του Οργανισμού “Το Χαμόγελο του Παιδιού” για το σχολικό έτος 2023-2024, στην οποία συμμετείχαν 2047 παιδιά, 1 στα 3 παιδιά (35,5%) σε όλη τη χώρα ανέφερε ότι έχει πέσει θύμα εκφοβισμού. Επιπρόσθετα, υψηλότερο ήταν το ποσοστό των παιδιών που φοιτούν στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ανέφεραν ότι εκφοβίζονται από τους συνομηλίκους τους σε σύγκριση με το ποσοστό των παιδιών που φοιτούν στην πρωτοβάθμια ή την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αναφορικά με το φύλο, το ποσοστό των κοριτσιών που δέχονται εκφοβισμό είναι ελαφρώς υψηλότερο από αυτό των αγοριών. Επιπλέον, 1 στα 4 παιδιά (26,6%) πανελλαδικά, σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, ανέφεραν ότι αισθάνονται ότι το σχολείο δεν τους διδάσκει να μην εκφοβίζουν τους συμμαθητές τους. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι ο σχολικός εκφοβισμός έχει αυξηθεί σε σύγκριση με το προηγούμενο σχολικό έτος.

Το βασικό ερώτημα είναι πώς οι εκπαιδευτικοί ή το σχολείο ως σύστημα μπορούν να προετοιμαστούν και να εκπαιδευτούν, ώστε να καταστούν πλήρως ικανοί να αντιμετωπίσουν τον εκφοβισμό που δημιουργείται από το σύστημα, τους εκπαιδευτικούς ή τους ίδιους τους μαθητές. Δεν είναι λίγες οι φορές που θύματα εκφοβισμού δεν είναι μόνο οι μαθητές, αλλά και οι εκπαιδευτικοί, με τον εκφοβισμό να προέρχεται είτε από μέλη της σχολικής κοινότητας είτε από άτομα έξω από αυτήν.

Η απάντηση δεν είναι απλή, καθώς εμπίπτει στη δικαιοδοσία των -σημαντικών για το σχολείο- ειδικών της σχολικής κοινότητας, όπως ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών, ο αριθμός των οποίων πρέπει να είναι επαρκής.

Νομικό πλαίσιο & Ορισμός

Σε μια προσπάθεια να αντιμετωπιστεί το ζήτημα της σχολικής βίας και του εκφοβισμού στα ελληνικά σχολεία, ψηφίστηκε τον Μάρτιο του 2023 ένας νέος νόμος με τίτλο “Ζούμε αρμονικά μαζί - Σπάμε τη σιωπή: Ρυθμίσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας και του εκφοβισμού στα σχολεία και άλλες διατάξεις” (5029/2023). Ο νόμος αυτός παρέχει έναν λεπτομερή ορισμό του όρου εκφοβισμός. Πιο συγκεκριμένα ορίζει τη σχολική βία και τον εκφοβισμό ως “κάθε μορφή σωματικής, λεκτικής, ψυχολογικής, συναισθηματικής, κοινωνικής, ρατσιστικής, σεξουαλικής, ηλεκτρονικής, διαδικτυακής ή άλλης βίας και παραβατικής συμπεριφοράς, που πλήττει τη σχολική κοινότητα και διαταράσσει την εκπαιδευτική διαδικασία συνιστά ενδοσχολική βία και εκφοβισμό”. Συνεχίζει προσδιορίζοντας συγκεκριμένες συμπεριφορές που συνιστούν εκφοβισμό:

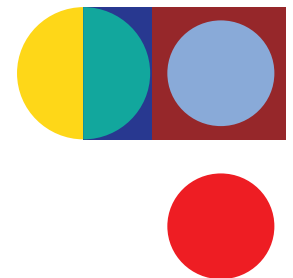
- α) η προσβολή της αξιοπρέπειας, της τιμής και της υπόληψης του μαθητή,
- β) η συστηματική ή σκόπιμη ή επαναλαμβανόμενη απειλή και προσβολή της προσωπικότητας, της σωματικής ακεραιότητας ή της ψυχικής ισορροπίας των μαθητών,
- γ) η ανεπιθύμητη, επιθετική συμπεριφορά που εκδηλώνεται μεταξύ παιδιών σχολικής ηλικίας και η ανάλογη συμπεριφορά εκπαιδευτικών που περιλαμβάνει πραγματική ή αντιληπτή

- δ) η παρεμπόδιση της ομαλής διεξαγωγής των μαθημάτων και ο βίαιος αποκλεισμός μαθητών είτε από την εκπαιδευτική διαδικασία είτε από τη συμμετοχή τους στην καθημερινή σχολική ζωή, καθώς και ο εν γένει κοινωνικός αποκλεισμός, οι απειλές και η ψυχολογική βία στις επαφές των μαθητών με τους συμμαθητές τους,
- ε) η επιβολή με τη βία και ο εξαναγκασμός σε πράξεις ή παραλείψεις παρά τη θέληση των μαθητών,
- στ) οποιαδήποτε μορφή βίας ή απαξιοτικής συμπεριφοράς ή η ενθάρρυνση σε διάπραξη βίαιων εκδηλώσεων που διαταράσσουν τη σχολική γαλήνη και πλήττουν το κύρος της εκπαιδευτικής κοινότητας,
- ζ) ο εκφοβισμός ή η εκδήλωση ρατσιστικών συμπεριφορών ικανών να διαταράξουν την ψυχική ισορροπία και να πλήξουν μαθητές με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά,
- η) η προσβολή, οι διακρίσεις ή οι παρενοχλήσεις στη βάση των θρησκευτικών πεποιθήσεων, της εθνοτικής καταγωγής, της φυλής, του φύλου, του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου, της έκφρασης ή των χαρακτηριστικών φύλου, της αναπηρίας, της κατάστασης υγείας και της σωματικής ή άλλης πραγματικής κατάστασης του μαθητή.

Όσον αφορά τα βήματα που πρέπει να ακολουθηθούν σε περίπτωση περιστατικών εκφοβισμού, ο νόμος παρέχει τη δυνατότητα στους μαθητές και τους γονείς τους να αναφέρουν τέτοια περιστατικά στην ψηφιακή πλατφόρμα που δημιουργήθηκε για το σκοπό αυτό. Οι μαθητές μπορούν να προβαίνουν σε επώνυμες αλλά και ανώνυμες αναφορές περιστατικών εκφοβισμού, ενώ οι γονείς τους μπορούν να υποβάλλουν μόνο επώνυμες αναφορές. Σε επίπεδο σχολικής μονάδας, αποδέκτες των αναφορών αυτών είναι, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ο διευθυντής και ένας εκπαιδευτικός που έχει οριστεί για τον σκοπό αυτό από τον διευθυντή. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τις αναφορές διαχειρίζονται ο διευθυντής και ένας Σύμβουλος Σχολικής Ζωής, ο οποίος είναι υπεύθυνος για την πρόληψη και την αντιμετώπιση τέτοιων περιστατικών στο σχολείο.

Στις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης έχουν συσταθεί ειδικά για το σκοπό αυτό τετραμελείς ομάδες δράσης, αποτελούμενες από ψυχολόγους και

κοινωνικούς λειτουργούς. Ο ρόλος αυτών των ομάδων είναι να βρίσκονται σε άμεση και συνεχή επικοινωνία με τα σχολεία με στόχο την παρακολούθηση της διαχείρισης των περιστατικών εκφοβισμού από τα σχολεία και την παροχή υποστήριξης όταν χρειάζεται. Σε περίπτωση που το σχολείο καθυστερεί να διαχειριστεί ένα περιστατικό εκφοβισμού ή αδυνατεί να το αντιμετωπίσει, οι τετραμελείς ομάδες παρεμβαίνουν και αναλαμβάνουν. Επιπλέον, στις αρμοδιότητες των τετραμελών ομάδων περιλαμβάνεται η ευαισθητοποίηση σε θέματα σχολικής βίας και εκφοβισμού μέσω της ανάπτυξης εκπαιδευτικού υλικού και πρωτοβουλιών ενημέρωσης. Όσον αφορά την ψηφιακή πλατφόρμα, εκτός από την αναφορά περιστατικών βίας και εκφοβισμού, λειτουργεί επίσης ως αποθετήριο σχεδίων δράσης και καλών πρακτικών, ως σύστημα εξ αποστάσεως επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και των ομάδων δράσης και περιλαμβάνει επίσης το ενημερωτικό και εκπαιδευτικό υλικό για τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Η προσέγγιση της Νορβηγίας στον εκφοβισμό

Η Νορβηγία σήμερα ακολουθεί μια πολυδιάστατη, συστηματική και θεσμική προσέγγιση του εκφοβισμού, όπως αναφέρεται στο νόμο. Αυτό δεν συνέβαινε πάντα. Η τρομοκρατική επίθεση της 22ας Ιουλίου 2011 στην Utøya και στο κυβερνητικό τετράγωνο στο Όσλο αποτέλεσε αφορμή για την επανεξέταση της προσέγγισης της ανατροφής και του μαθησιακού περιβάλλοντος των δραστών, ιδίως επειδή το προφίλ του τρομοκράτη συνδεόταν με την έλλειψη συμμετοχής και την περιθωριοποίησή του καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του. Έτσι, το αίσθημα του ανήκειν σε μια κοινότητα απέκτησε σημασία και η καλλιέργεια, η πρακτική και η εφαρμογή του ανατέθηκε στις σχολικές κοινότητες μετά την αναθεώρηση του εκπαιδευτικού νόμου το 2019. Όπως δήλωσε ένα μέλος του προσωπικού του Τμήματος Μαθησιακού Περιβάλλοντος του Δήμου του Όσλο, το σχολικό μας σύστημα αποτελεί το κύριο κλειδί για την κοινωνική συνοχή.

Ορισμός του Εκφοβισμού

Η κατανόηση του τι είναι ο εκφοβισμός, μαζί με τους ρόλους του θύματος και των δραστών, συνιστά μια διαδικασία στον νορβηγικό τρόπο αντιμετώπισης των περιστατικών εκφοβισμού. Αυτό είναι φανερό και από τη θεσμική στάση που επιδεικνύει απέναντί του. Υπάρχει σαφής διάκριση ανάμεσα στο πριν και στο μετά την αναθεώρηση του Εκπαιδευτικού Νόμου όσον αφορά τον ορισμό του εκφοβισμού. Πριν, ο εκφοβισμός οριζόταν ως η επαναλαμβανόμενη αρνητική ή κακόβουλη συμπεριφορά από ένα ή

περισσότερα άτομα, η οποία στρέφεται εναντίον ενός ατόμου που δυσκολεύεται να υπερασπιστεί τον εαυτό του². Το μειονέκτημα αυτού του ορισμού είναι ότι απαιτεί μια περαιτέρω διάκριση του ιστορικού του δράστη, καθιστώντας αναγκαία την κατηγοριοποίηση σε ομάδες. Ο μεταγενέστερος ορισμός αναφέρει ότι ο εκφοβισμός των παιδιών και των νέων εμποδίζει την εμπειρία του ανήκειν, της ουσιαστικής συμμετοχής στην κοινότητα και της δυνατότητας συμμετοχής³.

Νομικό πλαίσιο

Στη Νορβηγία το νομικό πλαίσιο παρουσιάζεται στο Londata⁴. Όσον αφορά την εκπαίδευση, υπάρχει ο νόμος για την εκπαίδευση, ο οποίος αφιερώνει δύο κεφάλαια στη σχολική ζωή και τη διαχείριση. Το κεφάλαιο 9: Διαχείριση του σχολείου, λειτουργίες, εξοπλισμός και εκπαιδευτικοί πόροι και το κεφάλαιο 9A: Το σχολικό περιβάλλον του μαθητή. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα πέντε άρθρα που αφορούν τον εκφοβισμό:

i. Κεφάλαιο 9 A-2

Δικαίωμα σε ένα καλό φυσικό και ψυχοκοινωνικό σχολικό περιβάλλον.

Όλοι οι μαθητές έχουν δικαίωμα σε ένα καλό φυσικό και ψυχοκοινωνικό περιβάλλον που ευνοεί την υγεία, την ευημερία και τη μάθηση.

ii. Κεφάλαιο 9 A-3

Μηδενική ανοχή και συστηματική εργασία.

Το σχολείο πρέπει να έχει μηδενική ανοχή σε παραβιάσεις όπως ο εκφοβισμός, η βία, οι διακρίσεις και η παρενόχληση. Το σχολείο πρέπει να εργάζεται συνεχώς και συστηματικά για την προαγωγή της υγείας, του περιβάλλοντος και της ασφάλειας των μαθητών, ώστε να πληρούνται οι απαιτήσεις του παρόντος κεφαλαίου. Ο διευθυντής του σχολείου πρέπει να διασφαλίζει ότι αυτό συμβαίνει.

iii. Κεφάλαιο 9 A-4

Υποχρέωση δράσης για την εξασφάλιση ενός καλού ψυχοκοινωνικού σχολικού περιβάλλοντος για τους μαθητές.

Όλοι όσοι εργάζονται στο σχολείο οφείλουν να παρακολουθούν τους μαθητές για να εξασφαλί-

σουν ένα καλό ψυχοκοινωνικό σχολικό περιβάλλον και, αν είναι δυνατόν, να παρεμβαίνουν κατά των παραβιάσεων όπως ο εκφοβισμός, η βία, οι διακρίσεις και η παρενόχληση.

Όλοι όσοι εργάζονται στο σχολείο πρέπει να ενημερώνουν τον διευθυντή του σχολείου⁵ εάν υποπτεύονται ή διαπιστώσουν ότι ένας μαθητής δεν έχει καλό ψυχοκοινωνικό σχολικό περιβάλλον. Σε σοβαρές περιπτώσεις, ο διευθυντής πρέπει να ενημερώσει τον ιδιοκτήτη του σχολείου. Όταν υπάρχουν υποψίες ή γνώση ότι ένας μαθητής δεν έχει καλό ψυχοκοινωνικό σχολικό περιβάλλον, το σχολείο πρέπει να διερευνήσει το θέμα το συντομότερο δυνατό. Όταν ένας μαθητής λέει ότι το ψυχοκοινωνικό σχολικό περιβάλλον δεν είναι καλό, το σχολείο πρέπει, στο βαθμό που μπορεί να εφαρμόσει τα κατάλληλα μέτρα, να διασφαλίσει ότι ο μαθητής έχει ένα καλό ψυχοκοινωνικό σχολικό περιβάλλον. Το ίδιο ισχύει και όταν η έρευνα δείχνει ότι ο μαθητής δεν έχει καλό ψυχοκοινωνικό σχολικό περιβάλλον. Το σχολείο πρέπει να διασφαλίσει ότι οι εμπλεκόμενοι μαθητές ακούγονται. Το βέλτιστο συμφέρον των μαθητών πρέπει να αποτελεί θεμελιώδες μέλημα στο έργο του σχολείου. Το σχολείο πρέπει να καταρτίζει γραπτό σχέδιο δράσης όταν πρόκειται να εφαρμοστούν μέτρα σε ένα περιστατικό.

Το σχέδιο πρέπει να περιγράφει:

- ποιο πρόβλημα πρόκειται να επιλύσουν τα μέτρα
- ποια μέτρα έχει σχεδιάσει το σχολείο
- πότε θα εφαρμοστούν τα μέτρα
- ποιος είναι υπεύθυνος για την εφαρμογή των μέτρων
- πότε θα αξιολογηθούν τα μέτρα.

Το σχολείο πρέπει να τεκμηριώσει τι θα γίνει για να συμμορφωθεί με την υποχρέωση λήψης μέτρων σύμφωνα με το πρώτο έως το πέμπτο εδάφιο.

iv. Κεφάλαιο 9 A-5

Αυστηρότερη υποχρέωση δράσης σε περίπτωση που κάποιος που εργάζεται στο σχολείο παρενοχλεί μαθητή.

Εάν κάποιος που εργάζεται στο σχολείο υποπεύεται ή διαπιστώνει ότι ένα άτομο που εργάζεται στο σχολείο θίγει μαθητή, π.χ. με εκφοβισμό, βία, διακρίσεις ή παρενόχληση, πρέπει να ενημερώσει αμέσως τον διευθυντή του σχολείου. Ο διευθυντής πρέπει να ενημερώσει τον ιδιοκτήτη του σχολείου. Εάν ο δράστης είναι κάποιος από τη διεύθυνση, ο ιδιοκτήτης του σχολείου πρέπει να ενημερωθεί άμεσα από το άτομο το οποίο υποπεύεται ή γνωρίζει για την προσβολή. Οι έρευνες και τα μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 9 A-4 τρίτο και τέταρτο εδάφιο πρέπει να εφαρμόζονται αμέσως.

v. Κεφάλαιο 9 A-6

Ο χειρισμός της υποχρέωσης ανάληψης δράσης από τον Περιφερειάρχη σε μεμονωμένες περιπτώσεις.

Εάν ένας μαθητής δεν έχει καλό ψυχοκοινωνικό σχολικό περιβάλλον, ο μαθητής ή οι γονείς του μπορούν να αναφέρουν το θέμα στον Κυβερνήτη της Επαρχίας, αφού πρώτα θέσουν το θέμα στον διευθυντή του σχολείου. Ο Κυβερνήτης της Επαρχίας πρέπει να αποφασίσει αν έχει εκπληρωθεί η υποχρέωση ανάληψης δράσης σύμφωνα με τα τμήματα 9 A-4 και 9 A-5. Εάν το θέμα δεν έχει τεθεί στον διευθυντή του σχολείου ή έχει παρέλθει λιγότερο από μία εβδομάδα από

τότε που τέθηκε, ο Κυβερνήτης της Επαρχίας θα απορρίψει την υπόθεση, εκτός εάν υπάρχουν ιδιαίτεροι λόγοι που καθιστούν κάτι τέτοιο παράλογο. Το ίδιο ισχύει και αν η υπόθεση δεν αφορά το σχολικό περιβάλλον του σχολείου στο οποίο φοιτά ο μαθητής, όταν η υπόθεση αναφέρεται στον Κυβερνήτη της Επαρχίας. Το σχολείο και ο ιδιοκτήτης του σχολείου οφείλουν, χωρίς να εμποδίζονται από το υποχρεωτικό καθήκον εχεμύθειας, να υποβάλουν όλες τις πληροφορίες που ο διοικητής της χώρας θεωρεί ότι απαιτούνται για την εξέταση του θέματος. Ο Κυβερνήτης της Επαρχίας πρέπει να διασφαλίσει ότι οι εμπλεκόμενοι μαθητές ακούγονται. Το βέλτιστο συμφέρον των μαθητών πρέπει να αποτελεί θεμελιώδες μέλημα κατά τον χειρισμό της υπόθεσης από τον Κυβερνήτη της Επαρχίας. Εάν ο Κυβερνήτης της Επαρχίας διαπιστώσει ότι το σχολείο δεν έχει συμμορφωθεί με την υποχρέωσή του να ενεργήσει σύμφωνα με τα τμήματα 9 A-4 και 9 A-5, ο Κυβερνήτης της Επαρχίας μπορεί να αποφασίσει τι πρέπει να κάνει το σχολείο για να διασφαλίσει ότι ο μαθητής έχει ένα καλό ψυχοκοινωνικό σχολικό περιβάλλον. Πρέπει να οριστεί προθεσμία για την εφαρμογή αυτής της απόφασης και ο Κυβερνήτης της Επαρχίας πρέπει να παρακολουθεί την υπόθεση. Ο Κυβερνήτης της Επαρχίας μπορεί να αποφασίσει κυρώσεις σύμφωνα με τον κανονισμό του σχολείου, βλ. τμήμα 9 A-10, ή ότι ο μαθητής πρέπει να αλλάξει σχολείο, βλ. τμήμα 9 A-12. Η απόφαση του Κυβερνήτη της Επαρχίας είναι ατομική απόφαση και μπορεί να προσβληθεί σύμφωνα με τους κανόνες του νόμου περί δημόσιας διοίκησης. Ο ιδιοκτήτης του σχολείου δεν έχει δικαίωμα προσφυγής.

Μπορούμε να καταπολεμήσουμε τον εκφοβισμό σε «5 βήματα»;

Η Εθνική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (UDIR)⁶ έχει επίσημες κατευθυντήριες γραμμές που τονίζουν την ευθύνη του σχολείου για τη δημιουργία ενός ασφαλούς και χωρίς αποκλεισμούς μαθησιακού περιβάλλοντος. Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές ενσωματώνονται στον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας κάθε σχολείου⁷.

Για να είναι αποτελεσματικά αυτά τα σχέδια δράσης, η UDIR διαθέτει στον ιστότοπό της μια εύκολα προσβάσιμη ξεχωριστή ενότητα αφιερωμένη στον εκφοβισμό, με τις κύριες ενότητες να είναι: *Καταγγείλετε τον εκφοβισμό⁸, Ζητήστε βοήθεια κατά του εκφοβισμού⁹ και Τι είναι ο εκφοβισμός¹⁰.*

Τα γενικά πέντε βήματα αυτού ως συστηματική προσέγγιση είναι τα εξής:

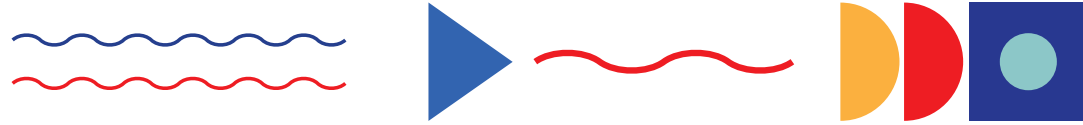
- 1. Παρέμβαση:** ενημέρωση του σχολείου για το περιστατικό εκφοβισμού.
- 2. Έρευνα:** Μια αρχική συνάντηση οργανώνεται μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών για να συζητήσουν την κατάσταση και στη συνέχεια το σχολείο διεξάγει περαιτέρω έρευνα για να κατανοήσει τις λεπτομέρειες του περιστατικού εκφοβισμού.
- 3. Σχέδιο Δράσης:** αναπτύσσεται ένα εξατομικευμένο σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση και τον τερματισμό του εκφοβισμού.
- 4. Παρακολούθηση:** η κατάσταση παρακολουθείται συνεχώς για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της δράσης και να αποφευχθεί η επανάληψη.
- 5. Παρακολούθηση/αξιολόγηση:** οι ενέργειες που έχουν αναληφθεί αξιολογούνται και υπάρχει χώρος για τη διενέργεια περαιτέρω βημάτων, εάν είναι απαραίτητο.

Μπορεί κανείς επίσης να βρει σχετικές πληροφορίες με τη μορφή Οδηγού τόσο για γονείς σχολείων¹¹ όσο και για γονείς νηπιαγωγείων¹². Συνολικά, υπάρχουν πολλά χρήσιμα άρθρα στα οποία οι γονείς ή οι κηδεμόνες μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο που μπορούν να διαχειριστούν ένα περιστατικό εκφοβισμού.

Στη Νορβηγία ο Συνήγορος του Παιδιού που ειδικεύεται σε θέματα εκφοβισμού¹³ (Mobbeombudet) είναι μια υπηρεσία στην οποία μπορούν να απευθυνθούν μαθητές, γονείς/κηδεμόνες, σύμβουλοι και διευθυντές σχολείων σε δύσκολες ατομικές περιπτώσεις και μιλάει εκ μέρους των παιδιών και των μαθητών. Ξεκίνησε το 2014 σε τέσσερις νομούς της Νορβηγίας και το 2016 ιδρύθηκε στο Όσλο, το 2018 σε όλους τους νομούς και σήμερα απασχολούνται 18 Συνήγοροι του Παιδιού με ειδικευση σε θέματα εκφοβισμού. Ασκεί ανεξάρτητο έργο στον Δήμο σε ό,τι αφορά τη διοικητική και πολιτική ηγεσία.

Ένα παράδειγμα νορβηγικού σχολείου

Το Lofsrud Skole¹⁴ είναι ένα διεθνές σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που προσφέρει τα μαθήματα του εθνικού προγράμματος σπουδών μαζί με μαθήματα επιλογής (Ζωή στην Ύπαιθρο, Θεατρική Παραγωγή, Τεχνολογία, Διεθνής Εργασία, Δημοκρατία στην Πράξη, Προσπάθειες για τους Άλλους, Φυσική Αγωγή και Υγεία, Ιδέες και Πρακτική Έρευνα) με 424 μαθητές και 70 άτομα προσωπικό. Το προσωπικό εκτός από τους εκπαιδευτικούς αποτελείται από πολυάριθμους κοινωνικούς λειτουργούς που βρίσκονται σε ξεχωριστό γραφείο εντός των χώρων του σχολείου και φορούν διακριτά κίτρινα γιλέκα, καθώς και αρκετούς ψυχολόγους.

Το Lofsrud skole είναι πλέον ένα καλά λειτουργικό και χωρίς αποκλεισμούς σχολείο. Ωστόσο, αυτό δεν συνέβαινε πάντα. Το 2019 και πριν αναλάβει ο νέος διευθυντής, το αστυνομικό τμήμα είχε διαθέσει τέσσερις αστυνομικούς για να εργάζονται εντός του χώρου του σχολείου, ένας βασικός παράγοντας για την απόφαση πολλών γονέων να αποσύρουν τα παιδιά τους από το σχολείο, με αποτέλεσμα τη μείωση του αριθμού των μαθητών στους 360. Η τοποθεσία του σχολείου προσελκύει μαθητές με διαφορετικά συμπεριφορικά υπόβαθρα και καταγωγή, ο καθένας με μοναδικές καθημερινές συνήθειες και πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Πολλοί από αυτούς τους μαθητές αντιμετωπίζουν προκλήσεις, όπως η περιορισμένη γνώση της νορβηγικής γλώσσας και των μαθηματικών και η προέλευση από δύσκολα οικογενειακά περιβάλλοντα. Τώρα, το

σύνθημα του διευθυντή και του σχολείου είναι ότι δεν υπάρχουν δύσκολοι μαθητές, αλλά μαθητές που αντιμετωπίζουν δυσκολίες.

Το σχολείο δίνει μεγάλη έμφαση στις δραστηριότητες για τους μαθητές του, ακόμη και κατά τη διάρκεια των διακοπών. Αξίζει να αναφερθεί το πρόγραμμα More Open School Project που λειτουργεί κάθε Τετάρτη και Πέμπτη με δραστηριότητες για τους μαθητές από τις 16:00-21:00 και διοργανώνεται σε συνεργασία με την περιφέρεια Søndre Nordstrand. Ορισμένες από τις δραστηριότητες περιλαμβάνουν ένα κομμωτήριο, όπου οι μαθητές μπορούν να φέρουν την οικογένεια και τους φίλους τους για να εξασκήσουν τις δεξιότητες που έχουν μάθει. Επιπλέον, το σχολείο διαθέτει ειδικό εξοπλισμό και χρόνο στο πλαίσιο του προγράμματος σπουδών κατά τον οποίο ο μαθητής μαθαίνουν να κόβουν ξύλα που παρέχει το σχολείο για σωματική άσκηση και πρακτική εμπειρία. Το σχολείο στη συνέχεια πουλάει τα ξύλα και έτσι οι μαθητές κερδίζουν χαρτζιλίκι.

Σύμφωνα με τον διευθυντή, το σχολείο υιοθέτησε κάποιες πρακτικές που αποσκοπούν στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των μαθητών, των σχέσεων με τους συμμαθητές τους και την τοπική κοινωνία, ενώ δήλωσε ότι είναι εύκολο να περιγραφούν, αλλά δύσκολο να εφαρμοστούν. Το αποτέλεσμα της καλλιέργειας αυτής της κουλτούρας εντός του σχολείου οδήγησε στην απομάκρυνση των αστυνομικών.

Παρακάτω παραθέτουμε ορισμένες από τις πρακτικές που εφαρμόστηκαν:

- i Το σύνθημα του σχολείου:** Δεν υπάρχουν δύσκολοι μαθητές, αλλά μαθητές που έχουν δυσκολίες.
- ii Καθήκοντα των εκπαιδευτικών:** Το σχολείο ξεκινά στις 09:10 για τους μαθητές. Ωστόσο, στις 08:15, σχεδόν κάθε μέρα οι καθηγητές συναντιούνται και συζητούν για τις τάξεις τους σε ομάδες. Τις Δευτέρες συναντιούνται οι καθηγητές που διδάσκουν στην ίδια τάξη, τις Τρίτες είναι παρόντες όλοι οι καθηγητές και τις Πέμπτες οι καθηγητές ειδικοτήτων κ.λπ.
- iii Καλημέρα για όλους** (πριν από την είσοδο στο σχολείο): Ο διευθυντής περιμένει τους μαθητές έξω από το σχολικό κτίριο και τους καλημερίζει με χειραψία.
- iv Είσοδος στην τάξη:** Σε κάθε σχολική ώρα, οι εκπαιδευτικοί περιμένουν τους μαθητές στην πόρτα. Τους χαιρετούν συνήθως απευθύνοντας τους ένα θετικό σχόλιο.
- v Σχέση εκπαιδευτικών/μαθητών:**
 - Κάθε δάσκαλος είναι υπεύθυνος για δεκαπέντε μαθητές, ονομάζονται καθηγητές επικοινωνίας. Είναι δύο ανά τάξη και οφείλουν να συζητούν με τους μαθητές μία ώρα την εβδομάδα και είναι αυτοί που ενημερώνονται σε περίπτωση που ένας μαθητής αργεί ή απουσιάζει.
 - Κάθε δάσκαλος οφείλει να συζητά τουλάχιστον μία φορά κάθε δεκαπέντε ημέρες με κάθε μαθητή ξεχωριστά. Μετά από αυτή τη συζήτηση ακολουθεί ένα σχέδιο δράσης σχετικό με θέματα που αφορούν την κατάσταση στο σπίτι ή/και στην τάξη στην οποία ανήκουν.

vi Μηνύματα προς τους γονείς με κοινοποίηση στους μαθητές:

Οι καθηγητές επικοινωνίας στέλνουν τουλάχιστον τρία θετικά μηνύματα στους γονείς με κοινοποίηση στους μαθητές κάθε μέρα. Με αυτόν τον τρόπο, κάθε γονέας λαμβάνει ένα μήνυμα την εβδομάδα. Για να γίνει αυτό, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να έχουν θετική στάση απέναντι στους μαθητές τους και να τους γνωρίσουν καλύτερα, ώστε να αποφύγουν αόριστα ή μη σχετικά μηνύματα.

vii Σύστημα 3 βημάτων για ακατάλληλη συμπεριφορά:

Βήμα 1: οι μαθητές λαμβάνουν ένα χαρτί ειδοποίησης και πρέπει να συναντήσουν τον κοινωνικό λειτουργό πριν επιστρέψουν στην τάξη τους.

Βήμα 2: ο κοινωνικός λειτουργός καλεί τους γονείς των μαθητών στο σπίτι.

Βήμα 3: οι μαθητές δεν μπαίνουν στην τάξη τους και περνούν όλη την ημέρα με έναν από τους κοινωνικούς λειτουργούς, ο οποίος δημιουργεί ένα ατομικό σχέδιο δράσης για τον μαθητή. Όπως ανέφερε ο διευθυντής, μια κακή μέρα συμβαίνει στον καθένα και σε αυτές τις στιγμές πιθανότατα χρειαζόμαστε να μιλήσουμε περισσότερο από το να είμαστε σε μια τάξη.

Όταν πρόκειται για περιστατικά εκφοβισμού, ακολουθούνται αυτά τα βήματα μαζί με τις νομικές διαδικασίες που ορίζει ο νόμος.

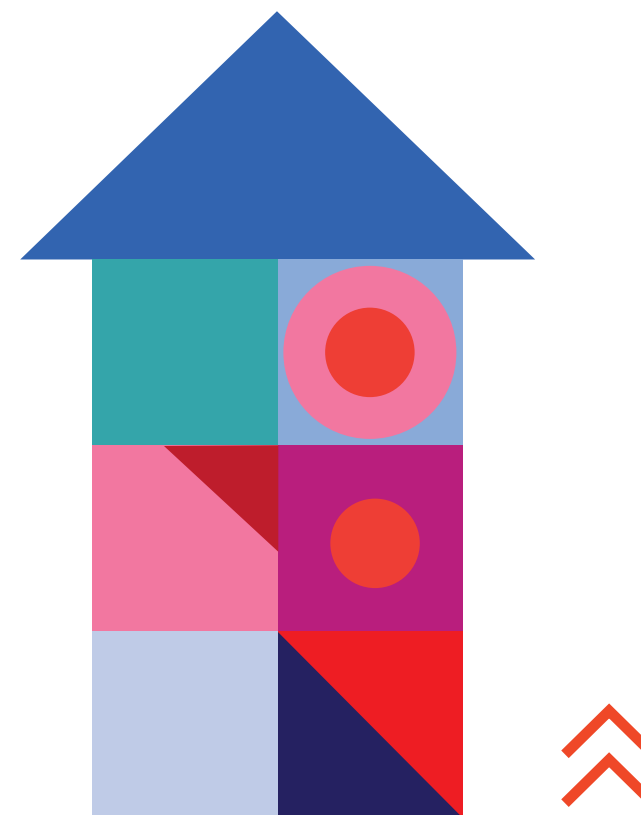
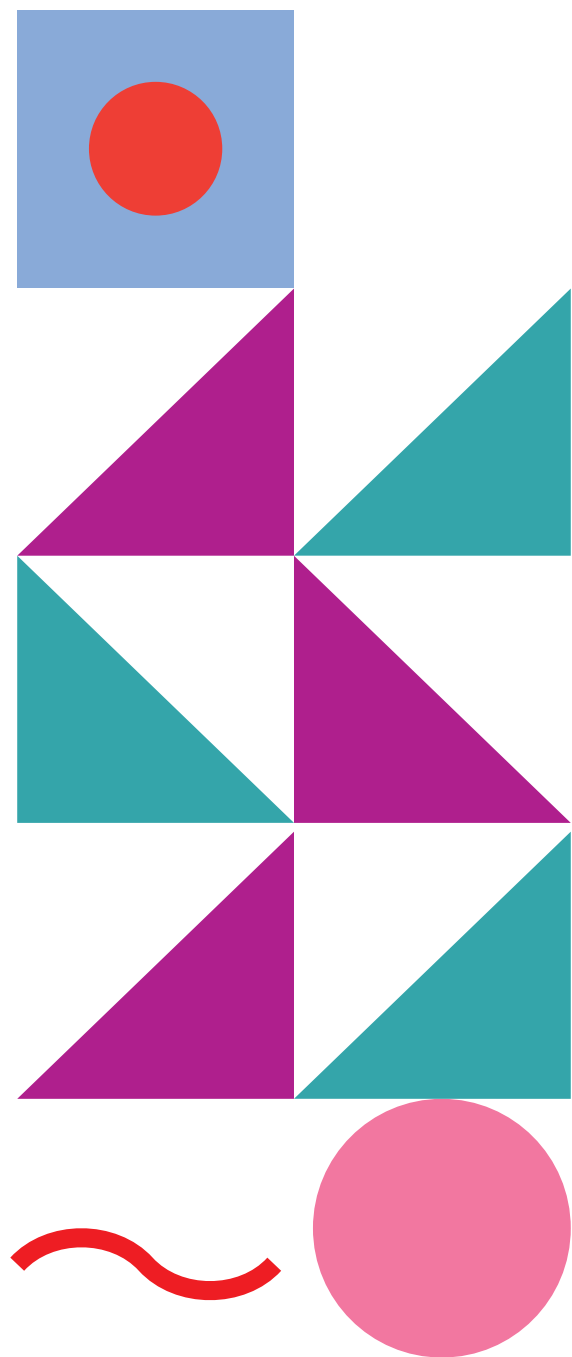
viii Εξωσχολικές δραστηριότητες:

Κομμωτήριο, κόψιμο ξύλων.

ix Ανοιχτό σχολείο:

Το σχολείο είναι ανοικτό εκτός σχολικού ωραρίου για τους μαθητές, τους γονείς/κηδεμόνες τους και την τοπική κοινότητα και λειτουργεί ως τόπος συνάντησης για να διασκεδάσουν και να μαθαίνουν μαζί κατά τις ώρες μετά το σχολείο.

B

Θεωρία για δράση!

Κατανόηση της θεωρίας και
καλλιέργεια του αισθήματος του
ανήκειν στα σχολεία

Τι είναι ένα Δημοκρατικό Σχολείο;

Σύμφωνα με την ορολογία του Συμβουλίου της Ευρώπης, Δημοκρατικό είναι ένα σχολείο που μέσα από όλες τις δραστηριότητές του, διδάσκει και δημιουργεί εμπειρίες σχετικά με τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τον ενεργό σεβασμό των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Μέσω των Συστάσεων της Επιτροπής Υπουργών και των εκπαιδευτικών στρατηγικών, μεθόδων και εργαλείων, το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει δημιουργήσει έναν σταθερό τρόπο για να βοηθήσει τα σχολεία να βελτιώσουν περαιτέρω τη Δημοκρατία στην καθημερινότητά τους. Αυτό ονομάζεται Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Ο στόχος της Εκπαίδευσης για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και της Εκπαίδευσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα¹⁵ είναι να διευκολύνει και να ενθαρρύνει τους μαθητές στο ρόλο τους ως νέων πολιτών να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στις κοινωνίες και τις πολιτικές τους κοινότητες. Για να συμμετάσχουν σε μια δημοκρατική κοινότητα, οι μαθητές πρέπει να αναπτύξουν ένα ευρύ φάσμα ικανοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των γνώσεων και της κατανόησης, των τεχνικών και μεθοδολογικών δεξιοτήτων, καθώς και αξιών και στάσεων, όπως η ανοχή στη διαφορετικότητα και η υπευθυνότητα.

Η Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του πολίτη και η Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα είναι δύο έννοιες στενά συνυφασμένες μεταξύ τους οι οποίες αλληλοϋποστηρίζονται. Διαφέρουν περισσότερο ως προς την εστίαση και το πεδίο εφαρμογής τους παρά ως προς τους στόχους και τις πρακτικές. Η εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη επικεντρώνεται κυρίως στα δημοκρατικά δικαιώματα, τις ευθύνες και την ενεργό συμμετοχή, σε σχέση με την πολιτική, κοινωνική, οικονομική, νομική και πολιτιστική σφαίρα της κοινωνίας, ενώ η εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα ασχολείται με το

ευρύτερο φάσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών σε κάθε πτυχή της ζωής των ανθρώπων.¹⁶ Συνεπώς, η Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη εστιάζει στο ρόλο του νέου πολίτη στην κοινότητα, ενώ η Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα εξετάζει το άτομο και την ταυτότητά του, τις επιθυμίες και τις ανάγκες του, τις ελευθερίες και τις ευθύνες του μέσα από το πρίσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και η Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα δίνει έμφαση στον ενεργό ρόλο των μαθητών ως νέων πολιτών, επιμένοντας ότι πρέπει να γνωρίζουν και να κατανοούν τα Ανθρώπινα Δικαιώματά τους, να τα εκτιμούν, και μέσω της εκπαίδευσης στην τάξη και της πρακτικής εμπειρίας στη σχολική ζωή να αισθάνονται σίγουροι για την άσκησή τους. Από την άποψη αυτή, κάνει ένα μεγάλο βήμα προς τα εμπρός σε σύγκριση με την πιο παραδοσιακή, αποκλειστικά βασισμένη στη γνώση έννοια της Αγωγής του Πολίτη. Η Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και η Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα αντιμετωπίζει τους μαθητές ως εμπειρογνώμονες, εκτιμώντας τα ενδιαφέροντα και την εμπειρία τους στην καθημερινή ζωή.

Η Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και η Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα υιοθετεί μια ολιστική προσέγγιση της διδασκαλίας και της μάθησης. Το έργο του εκπαιδευτικού σε αυτό το πλαίσιο μπορεί να συνοψιστεί σε τρεις αρχές:

- Διδασκαλία για τη Δημοκρατία και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα,
- Διδασκαλία υπέρ της Δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων,
- Διδασκαλία μέσω της Δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Διδασκαλία για τη Δημοκρατία και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Οι μαθητές πρέπει να κατανοήσουν σε βάθος τι σημαίνει Δημοκρατία και ποια Ανθρώπινα Δικαιώματα απολαμβάνουν, σε ποια έγγραφα έχουν θεσπιστεί και πώς μπορούν να προστατευθούν και να επιβληθούν. Ως νέοι πολίτες, πρέπει να γνωρίζουν το πολιτικό σύστημα της χώρας τους και τον τρόπο λειτουργίας του Συντάγματος.

Διδασκαλία υπέρ της Δημοκρατίας και των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Οι νέοι πολίτες πρέπει να μάθουν πώς να συμμετέχουν στις κοινότητές τους και πώς να ασκούν τα Ανθρώπινα Δικαιώματά τους: Οι δημοκρατικές αξίες και πρακτικές πρέπει να διδάσκονται και να ξαναδιδάσκονται για την αντιμετώπιση των πιεστικών προκλήσεων κάθε γενιάς. Για να γίνουν πλήρη και ενεργά μέλη της κοινωνίας, οι πολίτες πρέπει να έχουν την ευκαιρία να συνεργάζονται προς το συμφέρον του κοινού καλού, να σέβονται όλες τις φωνές, ακόμη και τις αντίθετες, να συμμετέχουν στην επίσημη πολιτική διαδικασία και να καλλιεργούν τις συνήθειες και τις αξίες της Δημοκρατίας και των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην καθημερινή τους ζωή και τις δραστηριότητές τους. Ως αποτέλεσμα, οι πολίτες καταλήγουν να αισθάνονται χρήσιμα και αναγνωρισμένα μέλη των κοινοτήτων τους, ικανά να συμμετέχουν και να κάνουν τη διαφορά στην κοινωνία.¹⁷

Διδασκαλία μέσω της Δημοκρατίας και των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Οι μαθητές χρειάζονται ένα υποστηρικτικό περιβάλλον μάθησης, μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης που τους επιτρέπουν να ασκούν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους, όπως η ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης. Χρειάζονται ευκαιρίες συμμετοχής στη διακυβέρνηση του σχολείου τους, στην άσκηση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τους και στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους. Βασίζονται στους δασκάλους τους για να παρέχουν πρότυπα αμοιβαίου σεβασμού, ανοχής στη διαφορετικότητα και ειρηνικής επίλυσης των συγκρούσεων. Από όλες αυτές τις απόψεις, η Δημοκρατία και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα χρησιμεύουν ως παιδαγωγική κατευθυντήρια γραμμή, τόσο για την Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και την Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα ως μάθημα του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών όσο και για το σχολείο ως μικροκοινωνία.

Τι είναι η Προσέγγιση του Σχολείου ως Συνόλου και γιατί είναι σχετική;¹⁸

Το σχολείο είναι το καλύτερο μέρος για να μάθουν τα παιδιά για τη Δημοκρατία όχι μόνο ως ιδέα, αλλά και ως εμπειρία. Ένα Δημοκρατικό Σχολείο διδάσκει τη Δημοκρατία στην πράξη και μέσα από τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί. Στη σχολική κοινότητα, τα παιδιά ζουν σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία και επιδιώκουμε να τα εκπαιδεύσουμε, ώστε να γίνουν ενεργά, συμμετοχικά και δημοκρατικά μέλη της. Στην προσπάθεια αυτή, το σχολείο πρέπει να γίνει ένας χώρος μάθησης χωρίς αποκλεισμούς, ασφαλής, όπου όλοι οι άνθρωποι, ανεξάρτητα από το υπόβαθρό τους, απολαμβάνουν το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Επομένως, πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη και να εργαζόμαστε σε όλες τις διαστάσεις της σχολικής πραγματικότητας.

Στην Προσέγγιση του Σχολείου ως Συνόλου του Συμβουλίου της Ευρώπης, η σχολική κοινότητα περιγράφεται μέσα από τρεις βασικούς τομείς:

Διδασκαλία και μάθηση

Ως εκπαιδευτικοί, περνάμε το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου μας στην τάξη. Το ίδιο κάνουν και τα παιδιά. Η τάξη είναι ένας χώρος διδασκαλίας και μάθησης για όλους. Διδάσκουμε και συγχρόνως μαθαίνουμε από τα νεότερα μέλη της κοινωνίας, τα οποία βρίσκονται σε επαφή με όσα νέα πράγματα τους ενδιαφέρουν και τους ελκύουν. Διδάσκουμε τα παιδιά και μαθαίνουμε από τα παιδιά. Δεν αξιοποιούμε πλήρως αυτή τη δυνατότητα αν η προσέγγισή μας είναι μονόπλευρη και δασκαλοκεντρική και δεν προάγουμε τη Δημοκρατία αν η πρακτική της τάξης απαιτεί υπάκουους και σιωπηλούς μαθητές. Η καλλιέργεια της Δημοκρατίας στην πράξη σημαίνει ενεργούς και συμμετοχικούς μαθητές, καθώς και ευέλικτους δασκάλους που ξέρουν να ακούνε. Η τάξη είναι μια από τις βασικές μικρές κοινότητες όπου τα παιδιά αποκτούν την εμπειρία της Δημοκρατίας.

Σχολική διακυβέρνηση και κουλτούρα

Ωστόσο, η σχολική ζωή δεν αρχίζει και δεν τελειώνει στην τάξη. Στο καθημερινό πρόγραμμα υπάρχουν διαλείμματα και κενά, εκδρομές και γιορτές. Αυτές οι εκδηλώσεις σχετίζονται επίσης με τη μάθηση, καθώς διαμορφώνουν το σχολικό κλίμα και επηρεάζουν τα παιδιά μέσα στην τάξη. Περνώντας την πύλη του σχολείου, αντιλαμβανόμαστε γρήγορα το κλίμα του σχολείου. Υπάρχουν σχολεία αυστηρά, σιωπηλά, φασαριόζικα, χαρούμενα. Το σχολικό κλίμα καθορίζεται κυρίως από το διδακτικό προσωπικό του. Οι σχέσεις μεταξύ του διευθυντή και των εκπαιδευτικών, και όλων αυτών με τα παιδιά, δίνουν έναν συγκεκριμένο χαρακτήρα στην καθημερινή ζωή του σχολείου. Η εμπειρία προσφέρει παραδείγματα για το πώς αλλάζει το σχολικό κλίμα με την αλλαγή της διεύθυνσης ή/και των εκπαιδευτικών του.

Όσο κι αν προσπαθούμε να δημιουργήσουμε ένα κλίμα χωρίς αποκλεισμούς στο σχολείο, αν η διοίκησή του δεν είναι δημοκρατική, αν όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας δεν κινητοποιούνται, δεν συμμετέχουν και δεν εφαρμόζουν τις δημοκρατικές αξίες, η προσπάθειά μας είναι μάταιη. Και αν οι ενήλικες του σχολείου δεν περιγράφουν και δεν καλλιεργούν με πράξεις μια σχολική δημοκρατική κουλτούρα συνεργασίας, οι πράξεις μας χάνονται στην ατομικότητά μας.

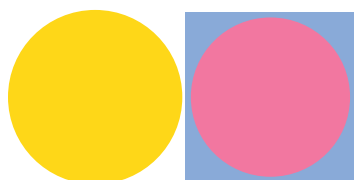

Συνεργασία με την κοινότητα

Ακόμη και αν το σχολείο δεν αισθάνεται καμία σύνδεση με την ευρύτερη τοπική κοινότητα, κάθε μέλος του σχολείου φέρνει συνήθειες, εμπειρίες και γεγονότα από το εξωτερικό του σχολείου. Όσο κι αν το σχολείο εστιάζει στα μαθήματα, ο εξωτερικός κόσμος το επηρεάζει τόσο θετικά όσο και αρνητικά. Το σχολείο αποτελεί ενεργό μέρος της κάθε τοπικής κοινότητας. Υπάρχουν δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς που φροντίζουν για θέματα που αφορούν τους μαθητές.

Οι γονείς αποτελούν τη γέφυρα μεταξύ του σχολείου και της κοινότητας, όπως και οι άνθρωποι που εργάζονται στην κοινότητα γύρω από τα σχολεία. Λαμβάνοντας υπόψη τις επαγγελματικές τους ιδιότητες και τα ενδιαφέροντά τους, μπορούν να συμμετέχουν πιο ενεργά και να είναι πιο χρήσιμοι στο σχολείο.

Τα θέματα και οι συζητήσεις από την τάξη μπορούν, επίσης, να μεταφερθούν και να διερευνηθούν στο σπίτι, δημιουργώντας τα θεμέλια για τη συνεργασία σπιτιού-σχολείου.

Τι είναι το “αίσθημα του ανήκειν”;

Όπως αναφέρεται στο πρώτο άρθρο της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΟΔΑΔ):

‘Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα. Είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση, και οφείλουν να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφοσύνης.

Ιδιαίτερα στη δημόσια εκπαίδευση, το άρθρο αυτό γίνεται καθήκον, όπως περιγράφεται στο πρώτο άρθρο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη εξασφαλίζουν σε όλους τους ανθρώπους που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που ορίζονται στο τμήμα Ι της παρούσας Σύμβασης. Η εκπαίδευση προστατεύεται ειδικά από το Πρωτόκολλο 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, όπου αναφέρεται σαφώς ότι (σε) κανένα πρόσωπο δεν πρέπει να στερείται το δικαίωμα στην εκπαίδευση.

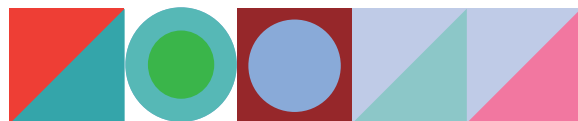
Καθώς τα Ανθρώπινα Δικαιώματα αποτελούν τα θεμέλια του Δημοκρατικού Σχολείου, τα σχολεία είναι χώροι όπου κάθε μαθητής, χωρίς καμία διάκριση με βάση τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τις πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την ιδιοκτησία, τη γέννηση ή άλλη κατάσταση -όπως αναφέρεται στο δεύτερο άρθρο της ΕΣΔΑ- θα πρέπει να είναι σε θέση να ζήσει πάνω από

το μισό της μαθητικής του ζωής σε ένα ασφαλές περιβάλλον μάθησης.

Κάθε μαθητής σημαίνει ακριβώς αυτό: Κάθε μαθητής, χωρίς καμία εξαίρεση. Είναι έργο του σχολείου να δημιουργήσει αυτή την κοινότητα μάθησης, όπου όχι μόνο αναγνωρίζεται ότι υπάρχουν διαφορές μεταξύ των μελών της, αλλά επιπλέον τους αναγνωρίζεται το δικαίωμα να είναι διαφορετικοί, χωρίς αυτό να ερμηνεύεται με όρους κατωτερότητας ή ανωτερότητας.

Οτιδήποτε μπορεί να αποτελέσει στοιχείο διαφοροποίησης σε κοινότητες που αποτελούνται από άτομα που αισθάνονται περιθωριοποιημένα, ζώντας σαν σε παράλληλους μονολόγους. Το στοιχείο που πρέπει να κερδηθεί δεν είναι να βρεθεί ένας νικητής ή να εξαλειφθεί η διαφορετικότητα, αλλά να βοηθηθούν τα μέλη της κοινότητας -σε όλες τις ομάδες ενδιαφερόμενων μερών- να μάθουν πώς να επικοινωνούν, να συνεργάζονται και να ζουν μαζί.

Αυτή η θετική προσέγγιση μπορεί να προωθηθεί με την καλλιέργεια του αισθήματος του ανήκειν, όταν αυτό χαρακτηρίζεται από την ανοχή στη διαφορετικότητα, την αναγνώριση της αξίας της, την υπεράσπισή της και την προώθησή της τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη (RF CDC, τόμος 2, σ. 15-17). Σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει να προσεγγίζουμε κάθε άτομο με ενδιαφέρον και περιέργεια, λαμβάνοντας υπόψη τις μοναδικές πεποιθήσεις, αξίες, παραδόσεις και οπτικές τους. Πρέπει επίσης να αναγνωρίζουμε και να εκτιμούμε τους διαφορετικούς τύπους νοημοσύνης και μαθησιακών ικανοτήτων.

Πέντε μεταξύ πολλών άλλων παραγόντων του αισθήματος του ανήκειν μπορούν να εξηγήσουν καλύτερα γιατί είναι όχι μόνο ζωτικής σημασίας, αλλά και δυνατό να δείξουμε μηδενική ανοχή στον εκφοβισμό στη σχολική κοινότητα:

1 **Συνδέει τα παιδιά μεταξύ τους και δυσχεραίνει τον εκφοβισμό**

Όταν οι μαθητές αισθάνονται ότι ανήκουν στη σχολική κοινότητα, ότι είναι μέλη μιας ομάδας, έχουν λιγότερους λόγους να εμπλακούν σε περιστατικά εκφοβισμού. Οι συμμαθητές τους είναι, επίσης, μέλη της ίδιας ομάδας. Σε μια τέτοια ομάδα, δεν είναι όλα τα μέλη φίλοι ή συμπαθούν ο ένας τον άλλον, αλλά παρ’ όλα αυτά παραμένουν μέλη της ίδιας ομάδας.

2 **Λειτουργεί ως ασπίδα προστασίας για τα παιδιά που είναι πιθανοί στόχοι**

Όταν οι μαθητές αισθάνονται ότι εκτιμώνται και ενισχύονται από τους δασκάλους και τους συμμαθητές τους, αντιμετωπίζουν τον εκφοβισμό με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση, είτε δρουν ως θύτες, είτε ως θύματα, είτε ως παρατηρητές. Γενικά, οι μαθητές είναι λιγότερο μόνοι στο σχολείο.

3 **Δημιουργείται ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς, όπου ο εκφοβισμός είναι λιγότερο ανεκτός**

Όταν οι μαθητές αισθάνονται ευπρόσδεκτοι και αποδεκτοί, ως άνθρωποι και μέλη ομάδων, το σχολείο γίνεται δικό τους. Ο εκφοβισμός κατα-

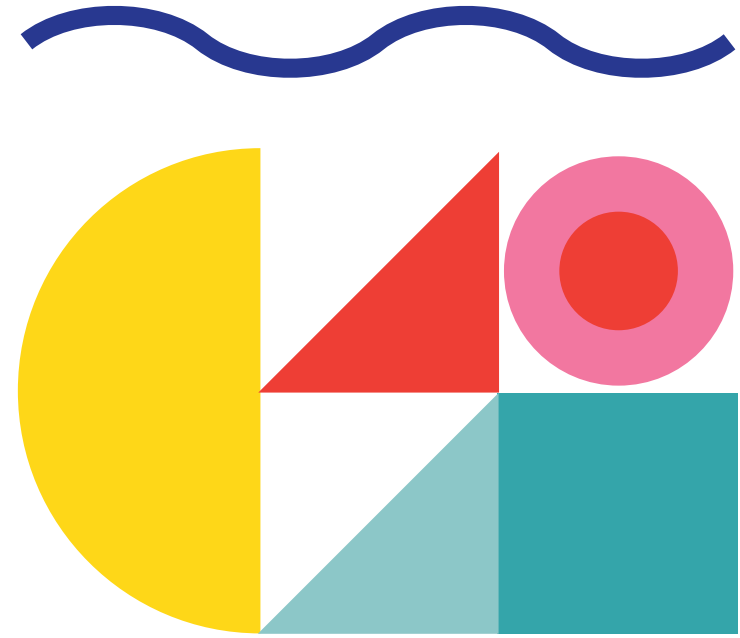
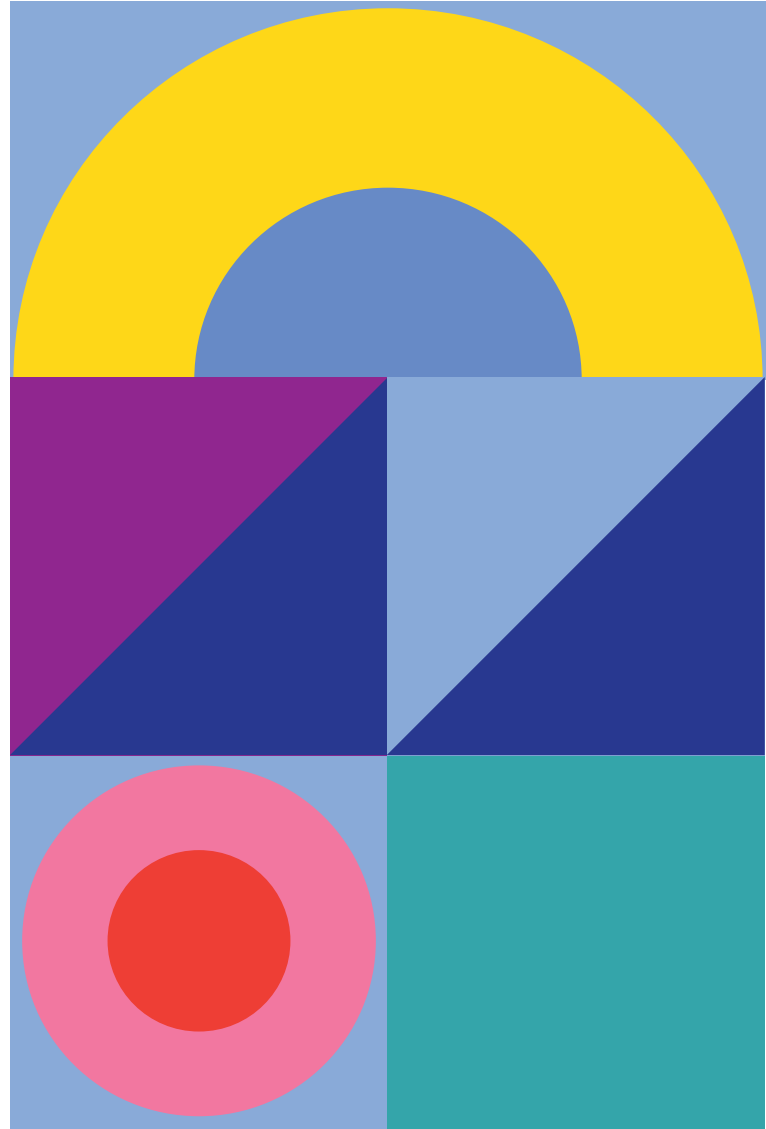
στρέφει το καλό κλίμα και την ακεραιότητά του, και έτσι αντιδρούν πιο εύκολα εναντίον του. Σε αυτήν την περίπτωση, οι ίδιοι μαθητές ενδιαφέρονται σε προσωπικό επίπεδο για το γεγονός πως περιστατικά εκφοβισμού δεν υπάρχουν.

4 **Κάνει τη διαφορετικότητα πιο κατανοητή και καλλιεργεί την ενσυναίσθηση**

Το θετικό σχολικό κλίμα που καλλιεργείται δημιουργεί σχέσεις μεταξύ των συνομηθικών, ανεξάρτητα από τις διαφορές τους. Οι διακρίσεις και τα στερεότυπα δεν κρύβονται, αλλά συζητούνται, συμπεριλαμβανομένων αμφιλεγόμενων θεμάτων, και οι εντάσεις έχουν δημιουργικό χαρακτήρα. Τα μέλη της ομάδας αλληλοϋποστηρίζονται μεταξύ τους.

5 **Καλλιεργούνται θετικές σχέσεις μεταξύ όλων των μελών της σχολικής κοινότητας**

Βοηθά στη δημιουργία ισχυρών σχέσεων μεταξύ των μαθητών, μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών, και των ίδιων των εκπαιδευτικών και του διευθυντή. Η δημιουργία ενός υποστηρικτικού δικτύου δίνει τη δυνατότητα σε κάθε μέλος της σχολικής κοινότητας να εκφράσει ελεύθερα τη γνώμη του, χωρίς επιπτώσεις, φέρνοντας στην επιφάνεια τους παράγοντες που προκαλούν τα περιστατικά εκφοβισμού.

Ένας πρακτικός οδηγός
για δασκάλους και
εκπαιδευτικούς

Η δημοκρατική λειτουργία του σχολείου ως μέσο πρόληψης και αντιμετώπισης της σχολικής βίας

Τι και γιατί;

Στο πλαίσιο του προγράμματος Τάξεις Κατά του Εκφοβισμού, αναπτύχθηκε μια προσέγγιση για την πρόληψη του εκφοβισμού -προσαρμοσμένη στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο-, η οποία βασίστηκε σε καινοτόμες πρακτικές από τη Νορβηγία, το μοντέλο των ικανοτήτων για δημοκρατικό πολιτισμό του Συμβουλίου της Ευρώπης, σε πόρους του Ευρωπαϊκού Κέντρου Wergeland και σε καλές πρακτικές από το ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο. Για την πιλοτική εφαρμογή αυτής της προσέγγισης, σχεδιάστηκε και πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα ένα εργαστήριο με τίτλο Η δημοκρατική λειτουργία του σχολείου ως μέσο πρόληψης και αντιμετώπισης της σχολικής βίας σε δύο ξεχωριστές ημέρες, με τη συμμετοχή 60 εκπαιδευτικών.

Στο εργαστήριό μας, ακολουθήσαμε τις τρεις στρατηγικές ενσωμάτωσης/ χρήσης δραστηριοτήτων που προτείνονται στο παρόν εγχειρίδιο:

i Χρήση υπάρχουσων δραστηριοτήτων

Χρησιμοποιήσαμε δραστηριότητες ως έχουν, καθώς ευθυγραμμίζονται με τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα και τη μορφή του σεμιναρίου.

ii Προσαρμογή υπάρχουσων δραστηριοτήτων

Τροποποιήσαμε υπάρχουσες δραστηριότητες είτε διατηρώντας το περιεχόμενο και αλλάζοντας τη μορφή τους, είτε το αντίστροφο.

iii Δημιουργία νέων δραστηριοτήτων

Αναπτύξαμε νέες δραστηριότητες που ανταποκρίνονταν καλύτερα στις συγκεκριμένες ανάγκες των συμμετεχόντων.

Αυτές οι στρατηγικές διασφάλισαν ότι οι δραστηριότητές μας κάλυπταν αποτελεσματικά τους στόχους του εργαστηρίου.

Ο στόχος της πιλοτικής εφαρμογής είχε διάφορες διαστάσεις:

- Να εμπλέξουμε εκπαιδευτικούς από όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες: προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- Να δοκιμάσουμε μέσω της ανταλλαγής απόψεων και του προγραμματισμού δράσεων, αν η ενίσχυση του αισθήματος του ανήκειν είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος αντιμετώπισης του εκφοβισμού τόσο μετά από ένα περιστατικό όσο και προληπτικά.
- Να δώσουμε χώρο στους εκπαιδευτικούς να διευρύνουν τις γνώσεις τους και να εμπλακτούν στην κατανόηση του φαινομένου του εκφοβισμού, αλλά και να μοιραστούν και να βιώσουν την εμπειρία με τους συναδέλφους τους.
- Να προσφέρουμε τη δυνατότητα, τον απαιτούμενο χρόνο, την εμπειρία, καθώς και στρατηγικές και τεχνικές συνεργασίας, παράγοντες απαραίτητοι για το αίσθημα του ανήκειν σε όλα τα επίπεδα.
- Να παρουσιάσουμε το Πλαίσιο Αναφοράς Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό του Συμβουλίου της Ευρώπης και ιδιαίτερα την Προσέγγιση του Σχολείου ως Συνόλου ως μέθοδο και στρατηγική που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα σχολεία για να αντιμετωπίσουν τον εκφοβισμό στις κοινότητές τους.

Η ανατροφοδότηση από τους 60 εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στο εργαστήριο ήταν θετική. Οι δραστηριότητες έλαβαν υψηλή αξιολόγηση από τους συμμετέχοντες, γεγονός που αντανακλά τη συνολική επιτυχία του εργαστηρίου. Παρακάτω, παρατίθεται αναλυτικά η αξιολόγηση από τους εκπαιδευτικούς για κάθε δραστηριότητα και για το εργαστήριο στο σύνολό του.

Δραστηριότητα 1 Το αίσθημα του ανήκειν: τα πρώτα βήματα

Αυτή η δραστηριότητα δημιουργήθηκε ειδικά για αυτόν τον οδηγό, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερη ανάγκη ενημέρωσης των εκπαιδευτικών για το έργο μας κατά την πιλοτική του εφαρμογή. Έτσι, δεν συμπεριλήφθηκε στο έντυπο αξιολόγησης και η ανατροφοδότηση που παρουσιάζεται εδώ αφορά τις δραστηριότητες 2, 3 και 4.

Δραστηριότητα 2 Διερεύνηση του θέματος: Οι διαστάσεις του εκφοβισμού στα σχολεία

Μέσω αυτής της δραστηριότητας σχεδιάσαμε και δώσαμε στους εκπαιδευτικούς την ευκαιρία να μοιραστούν την κατάσταση στα σχολεία, τις εμπειρίες και τις ιδέες τους. Οι συμμετέχοντες βρήκαν αυτή τη δραστηριότητα ενδιαφέρουσα και σχετική, καθώς τους επέτρεψε να ανταλλάξουν ιδέες και να εμπλακτούν στις διάφορες μορφές σχολικής βίας και εκφοβισμού. Συζήτησαν τους παράγοντες που συμβάλλουν σε τέτοιες συμπεριφορές, αξιολόγησαν την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων σχολικών στρατηγικών για την αντιμετώπιση περιστατικών εκφοβισμού και διερεύνησαν καινοτόμες προσεγγίσεις για την πρόληψη και την καταπολέμηση του εκφοβισμού. Στον πίνακα 1 στο Παράρτημα μπορείτε να βρείτε τις συνεισφορές των εκπαιδευτικών σε αυτή τη δραστηριότητα.

Δραστηριότητα 3 Το σχολείο ως σύνολο

Χρησιμοποιώντας αποσπάσματα του σύντομου βίντεο του Συμβουλίου της Ευρώπης

Beat Bullying (<https://www.youtube.com/watch?v=e5sB7mndfrQ&t=33s>), προσεγγίσαμε ένα συγκεκριμένο περιστατικό εκφοβισμού, αναλύοντας το και αντιμετωπίζοντάς το, μέσα από τα μάτια των εμπλεκόμενων ατόμων -του θύτη, του θύματος, του παρατηρητή- με στόχο να εφαρμόσουμε και να ενδυναμώσουμε το αίσθημα του ανήκειν με πρακτικούς τρόπους. Η άσκηση αυτή ήταν ιδιαίτερα επιδραστική, παρέχοντας πολύτιμες γνώσεις για τη δυναμική του εκφοβισμού. Οι συμμετέχοντες απέκτησαν βαθύτερη κατανόηση της κάθε οπτικής, η οποία εμπλούτισε την προσέγγισή τους για την αντιμετώπιση του ζητήματος του εκφοβισμού στα δικά τους σχολεία.

Δραστηριότητα 4 Σχολικός εκφοβισμός: Και τώρα τι;

Η τρίτη δραστηριότητα ανέδειξε τη σύνδεση μεταξύ της αντιμετώπισης του εκφοβισμού και της προώθησης της δημοκρατικής λειτουργίας του σχολείου και του αισθήματος του ανήκειν. Οι εκπαιδευτικοί βρήκαν αυτή την προσέγγιση ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα και σχετική, βλέποντας πώς η προώθηση των δημοκρατικών αξιών και της ένταξης μπορεί να είναι αναπόσπαστο μέρος της πρόληψης του εκφοβισμού.

Συνολικά, οι εκπαιδευτικοί εκτίμησαν τον διαδραστικό χαρακτήρα του εργαστηρίου και θεώρησαν τις παρεχόμενες πληροφορίες ιδιαίτερα σχετικές και χρήσιμες. Αναγνώρισαν ότι η υιοθέτηση της Προσέγγισης του Σχολείου ως Συνόλου, η προώθηση του μοντέλου των ικανοτήτων για τον δημοκρατικό πολιτισμό και η ενίσχυση του αισθήματος του ανήκειν είναι στρατηγικές που μπορούν να εφαρμοστούν αποτελεσματικά στα ελληνικά σχολεία για την καταπολέμηση της βίας και του σχολικού εκφοβισμού.

Μια πρόταση για επιμόρφωση

Σχέδια δραστηριοτήτων

Το βιωματικό εργαστήριο του προγράμματος Τάξεις Κατά του Εκφοβισμού έχει δημιουργηθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην χρειάζεται κάποιος ειδικός για να την εφαρμόσει στο σχολείο. Χρειάζονται δύο μέλη του διδακτικού προσωπικού που να μπορούν να ακολουθήσουν βήμα προς βήμα τις περιγραφές των δραστηριοτήτων.

Παρακάτω μπορείτε να βρείτε τη λεπτομερή περιγραφή των τεσσάρων δραστηριοτήτων, όπως πραγματοποιήθηκαν στα δύο εργαστήρια. Τα βήματα υλοποίησης, τα υλικά, οι στόχοι, και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα περιγράφονται καθώς δίνεται έμφαση στη σύνδεση της κάθε δραστηριότητας με τους πέντε παράγοντες του αισθήματος του ανήκειν για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού στη σχολική κοινότητα (Μέρος Β, Τι είναι το αίσθημα του ανήκειν;).

Δραστηριότητα 1

Το αίσθημα του ανήκειν: πρώτα βήματα

Περιγραφή

Η δραστηριότητα αυτή βοηθά να δημιουργηθεί το αίσθημα του ανήκειν στους συμμετέχοντες, να ενημερωθούν για τις ιδιαιτερότητες της προσέγγισης του προγράμματος και να κάνουν τα πρώτα βήματα για τη σύνδεσή του με το κύριο θέμα του εργαστηρίου.

Στόχοι

Οι στόχοι της δραστηριότητας είναι:

- Να γνωριστούν οι μαθητές μεταξύ τους
- Να δημιουργηθούν δεσμοί σύνδεσης και συνεργασίας μεταξύ των μελών της ομάδας
- Να προσεγγιστεί το αίσθημα του ανήκειν
- Να ενημερωθούν οι συμμετέχοντες για το πρόγραμμα και τις προτάσεις του για τα σχολεία

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, οι εκπαιδευόμενοι αναμένεται:

- Να προσδιορίζουν την έννοια του αισθήματος του ανήκειν
- Να περιγράφουν τους στόχους και το περιεχόμενο της δράσης Τάξεις Κατά του Εκφοβισμού

Σύνδεση με τους 5 παράγοντες

1. Αίσθημα του ανήκειν
3. Αίσθημα του καλωσορίσματος
4. Δημιουργία δεσμών μεταξύ συνομηθικών

● **Βήμα 1 - 15'**

Υλικά:
Δωμάτιο με μία καρέκλα
για κάθε άτομο σε κύκλο

Ο εκπαιδευτής τους καλωσορίζει και τους ζητά να σηκωθούν (είναι προτιμότερο να γίνει η δραστηριότητα στο προαύλιο ή σε ένα μεγάλο δωμάτιο ή διάδρομο, αν είναι δυνατόν)
Ο εκπαιδευτής εξηγεί ότι πρόκειται να περπατήσουμε. Όταν λέει σταματάμε, οι συμμετέχοντες σταματούν, όταν λέει περπατάμε, οι συμμετέχοντες αρχίζουν να περπατούν ξανά. Η γενική οδηγία είναι πως οι συμμετέχοντες πρέπει να θυμούνται ποιον συνάντησαν την πρώτη φορά (αριθμός 1), ποιον τη δεύτερη (αριθμός 2), την τρίτη (αριθμός 3) και την τελευταία φορά (αριθμός 4).
Κατά τη στάση, οι συμμετέχοντες πλησιάζουν το πλησιέστερο άτομο, κάνουν χειραψία και:
Στον πρώτο γύρο, απλώς ανταλλάσσουν ονόματα.
Στο δεύτερο γύρο, ανταλλάσσουν το όνομά τους μαζί με μια πληροφορία για τον εαυτό τους, την ίδια για όλους (π.χ. το αγαπημένο τους φαγητό, τραγούδι, χορό, χρώμα κ.λπ.).
Στον τρίτο γύρο, ανταλλάσσουν το όνομά τους μαζί με το τι έκαναν χθες το βράδυ.
Στον τέταρτο γύρο ανταλλάσσουν το όνομά τους μαζί με το αγαπημένο τους μέρος στη γη.
Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτής ζητά από τους συμμετέχοντες να εντοπίσουν τα άτομα που συνάντησαν σε κάθε γύρο 1, 2, 3, 4.
Ο εκπαιδευτής ζητά από τους συμμετέχοντες να σχηματίσουν έναν κύκλο, ενώ στέκονται όρθιοι.
Ζητά από έναν από τους συμμετέχοντες να παρουσιάσει κάποιον που γνώρισε και τις πληροφορίες που έχει γι' αυτόν.
Όταν παρουσιαστούν όλοι, ζητείται από την ομάδα να εισέλθει στην αίθουσα.

● **Βήμα 2 - 30'**

Υλικά:
Προτζέκτορας
Ppt του εκπαιδευτικού
Τα σχετικά κεφάλαια
αυτού του οδηγού

Ο εκπαιδευτής εισάγει στο πρόγραμμα Τάξεις Κατά του Εκφοβισμού τους στόχους του και τα βασικά θεωρητικά στοιχεία της Εκπαίδευσης για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη/Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Μπορεί να χρησιμοποιήσει τα θεωρητικά μέρη του παρόντος οδηγού και να τα προσαρμόσει στα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των εκπαιδευομένων.

● **Βήμα 3 – 30'**

Υλικά:
Flipchart
χαρτιά A4
στιλό

Ο εκπαιδευτής δημιουργεί ομάδες όχι μικρότερες των 3 και όχι μεγαλύτερες των 5 ατόμων.
Γράφει στο Flipchart τη φράση “Αίσθημα του ανήκειν”.
Ζητά από τα μέλη της ομάδας να σκεφτούν ατομικά για ένα λεπτό πώς θα μπορούσαν να περιγράψουν το αίσθημα του ανήκειν.
Ο καθένας μοιράζεται τις σκέψεις του με την ομάδα.
Κάθε ομάδα συνδυάζει τις περιγραφές και τις απόψεις των μελών της και δημιουργεί έναν ορισμό του αισθήματος του ανήκειν.
Οι ομάδες γράφουν τους ορισμούς τους σε ένα χαρτί Flipchart.
Ο εκπαιδευτής αναρτά τους ορισμούς σε έναν τοίχο και οι συμμετέχοντες καλούνται να κοιτάξουν τις συγκεντρωμένες απόψεις και να σκεφτούν τις διαφορές οπτικές.

● **Βήμα 4 – 15'**

Στην ολομέλεια, οι διευκολυντές αναφέρουν τις κύριες απαντήσεις που γράφτηκαν στα flipchart και τη μέθοδο που ακολούθησαν οι ομάδες κατά τη διάρκεια της συζήτησής τους.

● **Βήμα 5 – 10'**

Ανατροφοδότηση
Συζήτηση σε κύκλο για τα ακόλουθα πιθανά ερωτήματα:
Πώς ήταν η μέθοδος;
Ποια είναι τα μειονεκτήματα και τα πλεονεκτήματα της;
Σας εξέπληξε κάποιο σχόλιο, θετικό ή αρνητικό;
Πού μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε στη δουλειά μας στο σχολείο;

Δραστηριότητα 2

Διερεύνηση του ζητήματος: Οι διαστάσεις του σχολικού εκφοβισμού

Περιγραφή

Οι συμμετέχοντες διερευνούν τις γνώσεις τους σχετικά με τα περιστατικά εκφοβισμού στα σχολεία και τους παράγοντες που τα επηρεάζουν, ανταλλάσσουν ιδέες σχετικά με την επάρκεια αντιμετώπισης του εκφοβισμού στο σχολείο καθώς και καινοτόμες ιδέες για την αντιμετώπισή του.

Στόχοι

Οι στόχοι της δραστηριότητας είναι:

- Να διευρύνουν τις γνώσεις σχετικά με τον εκφοβισμό στα σχολεία όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων
- Να εντοπίσουν τους παράγοντες του σχολικού εκφοβισμού
- να προσεγγίσουν κριτικά τη σχολική πραγματικότητα και την εμπειρία σχετικά με τον εκφοβισμό
- Να ανταλλάξουν ιδέες με τους συμμαθητές τους

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, οι εκπαιδευόμενοι αναμένεται να:

- Να αναγνωρίζουν διάφορους παράγοντες που καθιστούν δυνατό τον εκφοβισμό στα σχολεία
- Να εξετάσουν πιθανά αδύναμα σημεία στους υπάρχοντες τρόπους αντιμετώπισης του
- Να μοιραστούν λύσεις που αντιμετωπίζουν καλύτερα το ζήτημα

Σύνδεση με τους 5 παράγοντες

4. Δημιουργία συνδέσεων μεταξύ ομοτίμων
5. Δημιουργία ισχυρών σχέσεων μεταξύ των εκπαιδευτικών και μεταξύ των εκπαιδευτικών και των διευθυντών των σχολείων
5. Ανάδειξη των παραγόντων που προκαλούν περιστατικά εκφοβισμού
3. Αίσθημα του καλωσορίσματος
4. Δημιουργία δεσμών μεταξύ συνομηθικών

● Βήμα 1 - 5'

Υλικά:
Τραπέζια και καρέκλες για κάθε ομάδα
Flipchart με το θέμα του κάθε τραπέζιού γραμμένο με μεγάλα γράμματα
Μαρκαδόροι αρκετοί για όλους

Ο εκπαιδευτής χωρίζει τους συμμετέχοντες σε τρεις (ή το πολλαπλάσιο, ανάλογα με τον αριθμό των συμμετεχόντων) ισάριθμες ομάδες. Ένας διευκολυντής που τοποθετείται σε κάθε τραπέζι ενημερώνει όλες τις ομάδες που θα περάσουν για τη μέθοδο και το περιεχόμενο και αναφέρει στην ολομέλεια στο τέλος της δραστηριότητας. Ο εκπαιδευτής είτε έχει επιλέξει τους διευκολυντές εκ των προτέρων, είτε ζητά από τους συμμετέχοντες να προσφερθούν εθελοντικά.

● Βήμα 2 - 20'

Ο διευκολυντής ζητά από τους συμμετέχοντες να διαβάσουν την ερώτηση και να απαντήσουν γράφοντας στο χαρτί. Κάθε μέλος της ομάδας καλείται επίσης να απαντήσει σχολιάζοντας τις απαντήσεις των άλλων μελών. Οι ομάδες μπορούν να συζητήσουν, αλλά ο κύριος στόχος τους είναι να αφήσουν γραπτά μηνύματα στο flipchart. Ο διευκολυντής μπορεί να κρατήσει σημειώσεις προκειμένου να ενημερώσει την επόμενη ομάδα ή να τις χρησιμοποιήσει για την αναφορά του/της στην ολομέλεια.

● Βήμα 3 - 20'

Ο εκπαιδευτής ζητά από τις ομάδες να μετακινηθούν στο επόμενο τραπέζι με τη φορά του ρολογιού, αφήνοντας τους μαρκαδόρους τους στο τραπέζι. Όταν φτάσει στο επόμενο τραπέζι, ο διευκολυντής παρουσιάζει την εργασία της πρώτης ομάδας. Η ομάδα επαναλαμβάνει τη διαδικασία όπως προηγουμένως.

● Βήμα 4 - 15'

Στην ολομέλεια, οι διευκολυντές αναφέρουν τις κύριες απαντήσεις που γράφτηκαν στα flipchart και τη μέθοδο που ακολούθησαν οι ομάδες κατά τη διάρκεια της συζήτησής τους.

● Βήμα 5 - 10'

Ανατροφοδότηση

Συζήτηση σε κύκλο για τα ακόλουθα πιθανά ερωτήματα:

Πώς ήταν η μέθοδος;

Ποια είναι τα μειονεκτήματα και τα πλεονεκτήματα της;

Σας εξέπληξε κάποιο σχόλιο, θετικά ή αρνητικά;

Πού μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε στη δουλειά μας στο σχολείο;

Πηγή: World café (<https://theworldcafe.com/wp-content/uploads/2015/07/Cafe-To-Go-Revised.pdf>)

Ερωτήσεις για τα τραπέζια του world café

- Ποιες μορφές εκφοβισμού παρατηρούμε στο σχολείο; Ποιοι παράγοντες συμβάλλουν σε τέτοιες συμπεριφορές;
- Πόσο αποτελεσματικές είναι οι τρέχουσες στρατηγικές που ακολουθούνται ή/και η σχολική πολιτική που αντιμετωπίζει τον εκφοβισμό; Ποιες είναι οι αδυναμίες τους;
- Ποιες καινοτόμες προσεγγίσεις μπορούμε να εφαρμόσουμε στο σχολείο προκειμένου να εντοπίσουμε, να προλάβουμε και να επιλύσουμε καλύτερα τις περιπτώσεις εκφοβισμού μεταξύ των μαθητών;

Δραστηριότητα 3

Σχολικός εκφοβισμός: Και τώρα τι;

Περιγραφή

Οι συμμετέχοντες προσεγγίζουν κριτικά, αναλύουν και συζητούν ένα συγκεκριμένο περιστατικό εκφοβισμού, μπαίνοντας στη θέση του θύτη, του θύματος και του παρευρισκόμενου. Μαζί εργάζονται για να κατανοήσουν την εμπειρία με παιδαγωγικό τρόπο, να αντιμετωπίσουν τις άμεσες ανάγκες και να σχεδιάσουν τις πιθανές δράσεις υποστήριξης, με βάση την ενίσχυση του αισθήματος του ανήκειν. Στη συνέχεια, προχωρούν στο πρώτο βήμα της συνάντησης με τους άλλους, προκειμένου να κατανοήσουν περαιτέρω τους πιθανούς ρόλους του σχολείου σε τέτοιες περιπτώσεις.

Στόχοι

Οι στόχοι της δραστηριότητας είναι:

- Να σκεφτούν αναλυτικά και κριτικά
- Να αναστοχαστούν την προσωπική και επαγγελματική εμπειρία τους
- Να νιώσουν πώς αισθάνεται κάθε άτομο που εμπλέκεται σε περιστατικό εκφοβισμού
- Να αναλογιστούν τη δική τους ευθύνη για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού με παιδαγωγικό τρόπο

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, οι εκπαιδευόμενοι αναμένεται:

- Να προσεγγίζουν κριτικά, να αναλύουν και να βρίσκουν λύσεις για ένα περιστατικό εκφοβισμού στο σχολείο
- Να αναλογιστούν πώς θα αναλάβουν δράση για κάθε μαθητή σε περιπτώσεις εκφοβισμού
- Να ακούν ενεργά και να προβληματίζονται σχετικά με τις προσωπικές τους πεποιθήσεις και τυχόν προκαταλήψεις σχετικά με τον εκφοβισμό στο σχολείο

Σύνδεση με τους 5 παράγοντες

1. Δεν είναι όλα τα μέλη φίλοι ή συμπαθούν ο ένας τον άλλον, αλλά παρ' όλα αυτά είναι μέλη μιας ομάδας.
2. Αισθάνονται ότι τους εκτιμούν και τους ενισχύουν οι δάσκαλοι και οι συμμαθητές τους.
3. Ο εκφοβισμός καταστρέφει την καλή ατμόσφαιρα και την ακεραιότητα του σχολείου.
4. Το αίσθημα του ανήκειν δημιουργεί σχέσεις μεταξύ των συνομηλίκων.
4. Οι διακρίσεις και τα στερεότυπα δεν κρύβονται, αλλά συζητούνται.

● Βήμα 1 - 10'

Υλικά:
Αποσπάσματα από το βίντεο για τον εκφοβισμό
Φύλλα εργασίας
Χαρτιά
Στιλό

Ο εκπαιδευτής παρουσιάζει το πρώτο μέρος της ταινίας μικρού μήκους «Beat Bullying» του Συμβουλίου της Ευρώπης (από την αρχή - 0.22 λεπτά και 1.07 - 1.39)

Στη συνέχεια δημιουργεί τρεις ισάριθμες ομάδες, μία με θύτες, μία με θύματα και μία με παρατηρητές (ανάλογα με τον αριθμό των ατόμων, οι ομάδες μπορεί να είναι περισσότερες από μία ανά ρόλο).

Ο εκπαιδευτής εξηγεί ότι κάθε ομάδα πρέπει να επεξεργαστεί ένα φύλλο εργασίας με τρεις κατηγορίες ερωτήσεων, προκειμένου να προετοιμαστεί καλύτερα για τη συνάντηση με τους άλλους εμπλεκόμενους στο περιστατικό εκφοβισμού στη συνέχεια.

Προτείνει να κρατήσει ο καθένας προσωπικές σημειώσεις.

● Βήμα 2 - 50'

Ο εκπαιδευτής μοιράζει τα φύλλα εργασίας στις ομάδες, ένα ανά άτομο.

Οι ομάδες συζητούν το περιστατικό, ακολουθώντας τους τρεις κύκλους ερωτήσεων.

Ο εκπαιδευτής ζητά από τις ομάδες να προχωρήσουν στον επόμενο κύκλο, αφού τους δώσει αρκετό χρόνο συζήτησης για τον τρέχοντα κύκλο.

Μυστική πληροφορία: Σε κατάλληλη στιγμή, ο εκπαιδευτής διακόπτει την εργασία των ομάδων και παρουσιάζει το μέρος της ταινίας που διαμορφώνεται η συμπεριφορά του θύτη (2.09 - 3.25).

● Βήμα 3 - 20'

Ο εκπαιδευτής πηγαίνει σε κάθε ομάδα και αναθέτει αριθμούς στα μέλη της. Στη συνέχεια ζητά σε τρεις 1, 2, 3, κ.λπ. να σχηματίσουν νέες ομάδες, έτσι ώστε σε κάθε νέα ομάδα να υπάρχει ένας εκπρόσωπος των θυμάτων, των θυτών και των παρατηρητών (περισσότεροι από ένας ανά ομάδα αν ο αριθμός των ατόμων στις ομάδες είναι μονός).

Το θέμα της ομαδικής συζήτησης είναι τι θα μπορούσε να κάνει το σχολείο προκειμένου να ενισχύσει το αίσθημα του ανήκειν, ώστε να μην συμβούν τέτοια περιστατικά στο μέλλον.

Πριν από την ανατροφοδότηση, ο εκπαιδευτής προβάλλει το τελευταίο μέρος της ταινίας, όπου οι παρατηρητές αναλαμβάνουν δράση (7.35 - 8.10) και ο θύτης καλείται να παίξει με τους άλλους (8.47 - τέλος).

● Βήμα 4 - 10'

Ανατροφοδότηση

Ποια ήταν τα διαφορετικά στοιχεία αυτής της προσέγγισης;

Υπήρχαν ζητήματα που δεν περιμένατε να αντιμετωπίσετε;

Ποιο ήταν το πιο δύσκολο μέρος της διαδικασίας; Τα επιχειρήματα;

Πώς μπορεί να λειτουργήσει η ενδυνάμωση του αισθήματος του ανήκειν στο σχολείο;

Πηγή: <https://www.youtube.com/watch?v=e5sB7mndfrQ>

Δραστηριότητα 4

Η Προσέγγιση του Σχολείου ως Συνόλου: Προτάσεις για εφαρμογή

Περιγραφή

Τα μέλη της σχολικής κοινότητας (διοίκηση, εκπαιδευτικοί, γονείς) συνδέουν τις προσωπικές σχολικές εμπειρίες με τις δημοκρατικές αξίες και δημιουργούν ένα μοντέλο Δημοκρατικού Σχολείου με βάση τις προτάσεις τους.

Στόχοι

Οι στόχοι της δραστηριότητας είναι:

- Να αναγνωρίσουν ενεργά ότι η εφαρμογή της Εκπαίδευσης για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και της Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο σχολείο είναι προς όφελος των παιδιών
- Να αντιληφθούν ότι υπερβαίνει τα μαθήματα και τις κατευθύνσεις
- Να καταλάβουν ότι απαιτεί μια συνολική σχολική προσέγγιση,
- Να εμπλέκει τους διευθυντές και τους εκπαιδευτικούς, καθώς και τους γονείς στο βαθμό που τους αναλογεί, να είναι εταίροι στη δημιουργία μίας δημοκρατικής κουλτούρας
- Να υπάρχει μια σχέση στην οποία ο ρόλος της τοπικής κοινότητας είναι ουσιαστικός.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, οι εκπαιδευόμενοι αναμένεται:

- Να συνδέσουν τις προσωπικές τους σχολικές εμπειρίες με τις αξίες του δημοκρατικού πολιτισμού,
- Να περιγράψουν εμπειρικά τους τρεις τομείς της Προσέγγισης του Σχολείου ως Συνόλου,
- Να προτείνουν ιδέες για δράσεις μέσα και έξω από την τάξη,
- Να δημιουργήσουν μια σχέση συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων της σχολικής κοινότητας.

Σύνδεση με τους 5 παράγοντες

1. Αίσθημα του ανήκειν στη σχολική κοινότητα
2. Αντιμετώπιση του εκφοβισμού με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση
3. Να ενδιαφερθούν προσωπικά για την καταπολέμηση του εκφοβισμού
5. Κάθε μέλος της σχολικής κοινότητας εκφράζει ελεύθερα τη γνώμη του, χωρίς επιπτώσεις.

Υλικά:

Τοίχος όπου μπορούμε να κολλήσουμε χαρτί.
Χαρτί Flipchart.
Μαρκαδόροι, τουλάχιστον τρία χρώματα ανά ομάδα.
Χαρτί A4 διαφορετικών χρωμάτων.
Χαρτοταινία και/ή bluetack.
Ψαλίδι.

● Βήμα 1 – 5'

Χωρίζουμε τους συμμετέχοντες σε 3 ομάδες με 6-7 μέλη η καθεμία. Εάν υπάρχουν περισσότερα άτομα, δημιουργούμε ομάδες αριθμού πολλαπλάσιου του 3, ώστε να αναθέσουμε στη συνέχεια έναν πυλώνα σε κάθε ομάδα. Εξηγούμε ότι σε αυτό το μέρος, τα μέλη των ομάδων θα εξετάσουν τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να διδαχθούν οι ικανότητες δημοκρατικού πολιτισμού μέσα από την ανασκόπηση των προσωπικών εμπειριών του κάθε μέλους.

● Βήμα 2 – 30'

Προσωπικές εμπειρίες

Οι εκπαιδευόμενοι θυμούνται εμπειρίες από τη σχολική τους ζωή ως μαθητές.

Σε ένα λεπτό, ατομικά, κάθε μέλος της ομάδας επιλέγει μία θετική (με την οποία ένιωσε καλά, ήταν περήφανος) και μία αρνητική (που εύχεται να μην είχε συμβεί) προσωπική εμπειρία ως μαθητής και στη συνέχεια επιλέγει μία από αυτές για να εργαστεί.

Σε ζευγάρια (3 λεπτά + 3 λεπτά), οι συμμετέχοντες μοιράζονται την εμπειρία που επέλεξαν και ακούνε αυτή του άλλου ατόμου. Εάν ο αριθμός των συμμετεχόντων είναι άνισος, μπορείτε να εργαστείτε σε τριάδες.

Στην ομάδα οι ακροατές (όχι αυτοί που μοιράστηκαν τις ιστορίες) αφηγούνται στην ομάδα την ιστορία που άκουσαν (συνολικά 15 λεπτά).

● Βήμα 3 – 15'

Σύνδεση προσωπικών εμπειριών με βασικές δημοκρατικές αξίες

Μοιράστε σε κάθε ομάδα τρεις χρωματιστές κάρτες A4, κομμένες οριζόντια στη μέση.

Η ομάδα επεξεργάζεται την ερώτηση: «Ποιες αξίες ή ικανότητες έγιναν σεβαστές και προκάλεσαν τις καλές σας αναμνήσεις και ποιες δεν έγιναν σεβαστές και προκάλεσαν τις κακές;»

Τα μέλη της ομάδας γράφουν αξίες ή ικανότητες (μόνο θετικές, π.χ. δικαιοσύνη, όχι αδικία) μία σε κάθε χρωματιστή κάρτα.

Καθώς κάθε ομάδα ολοκληρώνει, τοποθετεί τις κάρτες της στον τοίχο, στο χώρο που έχουμε ορίσει για τη δημιουργία του μοντέλου του σχολείου (βλ. εικόνα 1).

Διαβάζουμε τις δημοκρατικές αξίες και δεξιότητες που είναι κολλημένες στον τοίχο. Υπογραμμίζουμε τις επαναλήψεις. Σχολιάζουμε τη σκέψη ότι υπάρχουν αξίες ή/και δεξιότητες πίσω από όλα όσα συμβαίνουν στο σχολείο.

Πηγή: 31 Basic Activities, Schools for All, pp. 74-78

● **Βήμα 4 – 5'**

Παρουσίαση της Προσέγγισης του Σχολείου ως Συνόλου:
Διδασκαλία και μάθηση.
Σχολική διακυβέρνηση και σχολική κουλτούρα.
Συνεργασία με την κοινότητα.

● **Βήμα 5 – 30'**

Κατασκευή των στοιχείων του μοντέλου του Δημοκρατικού Σχολείου:
Δώστε σε κάθε ομάδα ένα φύλλο χαρτί από ένα μπλοκ flipchart, κομμένο κάθετα.
Αναθέστε έναν πυλώνα σε κάθε ομάδα (κάθε πυλώνας πρέπει να ανατεθεί σε τουλάχιστον μία ομάδα). Κάθε ομάδα επιλέγει μία ή το πολύ δύο αξίες/ικανότητες από αυτές που βρίσκονται στον τοίχο.
Κάθε ομάδα δημιουργεί δύο προτάσεις για συγκεκριμένες δραστηριότητες που σέβονται την/ τις επιλεγμένη/ες αξία/ες (π.χ. πυλώνας=Σχολική διακυβέρνηση, αξία=Σεβασμός, πρόταση=Δώστε σε όλα τα μέλη ίσο χρόνο ομιλίας στις συνεδριάσεις του συμβουλίου).
Κάθε ομάδα δημιουργεί μια αφίσα με τις προτάσεις της στο flipchart.
Ο εκπαιδευτής εξηγεί:
Οι πυλώνες Διδασκαλία και μάθηση και Σχολική διακυβέρνηση δημιουργούν τους τοίχους του μοντέλου, οπότε γράφονται κάθετα- ο πυλώνας Επικοινωνία με την κοινότητα δημιουργεί την οροφή, οπότε γράφεται οριζόντια.

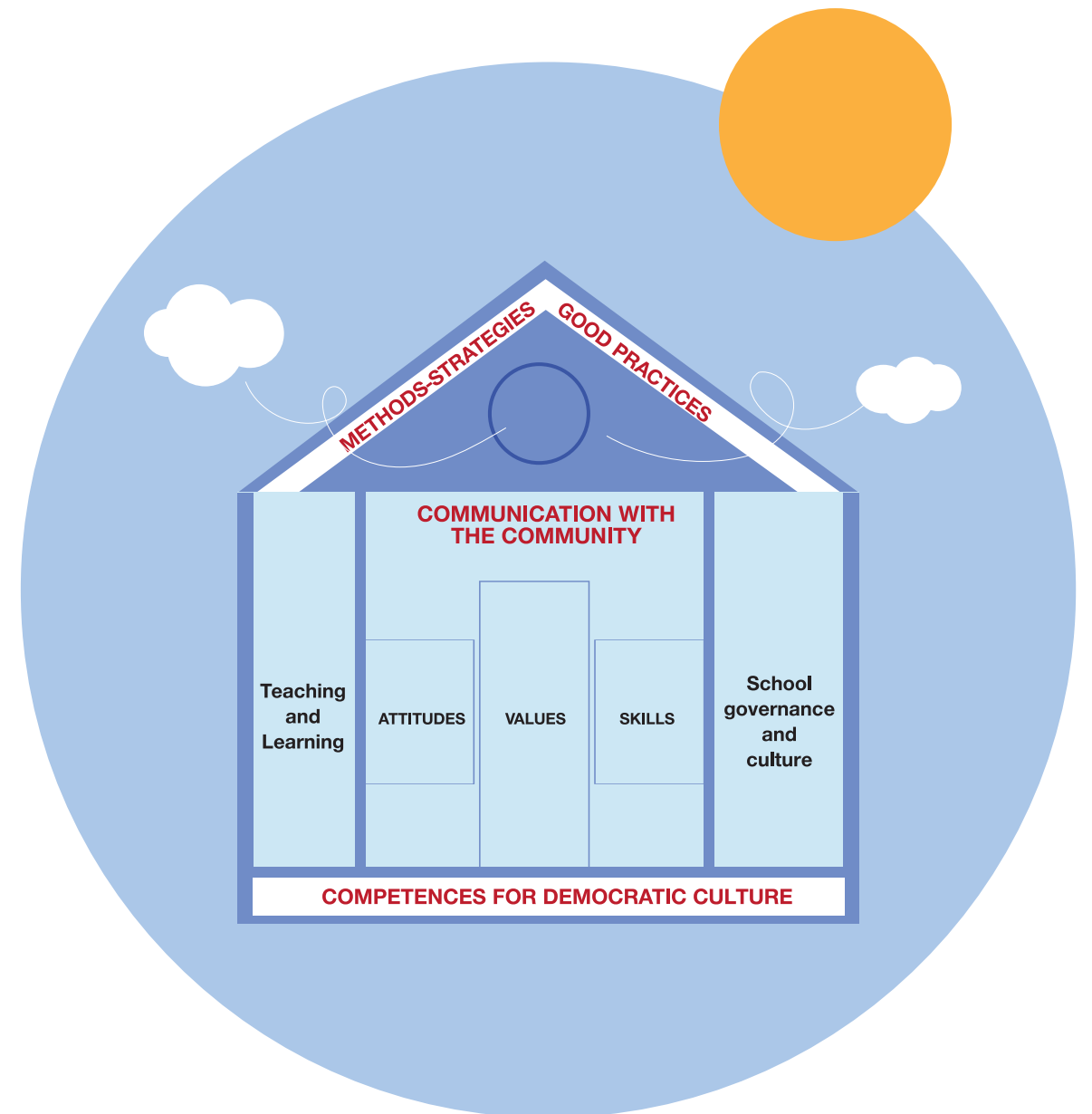
● **Βήμα 6 – 10'**

Η οικοδόμηση του μοντέλου του Δημοκρατικού Σχολείου από όλες τις ομάδες. Κάθε ομάδα τοποθετεί την αφίσα της στον τοίχο.
Καλέστε την ομάδα να σταθεί μπροστά από το μοντέλο.
Προσθέστε τη «στέγη» με ενωμένες χρωματιστές κάρτες που λένε «στρατηγικές, μέθοδοι, εργαλεία, καλές πρακτικές».
Προσθέστε στον κενό χώρο στο μπροστινό μέρος του σχολείου την πόρτα όπου γράφουμε ΑΞΙΕΣ (σε χαρτί A4) και δύο παράθυρα όπου γράφουμε ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ και ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ.

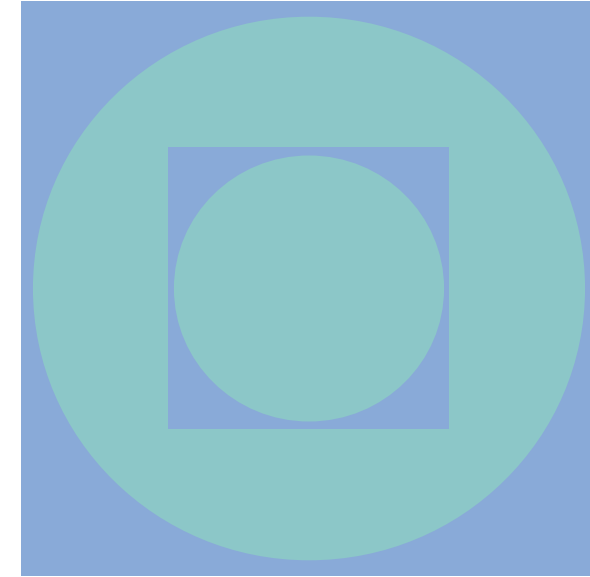
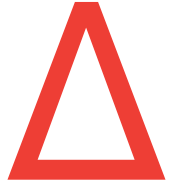
● **Βήμα 7 - 10'**

Ανατροφοδότηση

Συζήτηση ανατροφοδότησης και προβληματισμού στο τέλος στην ολομέλεια, με επίκεντρο τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα σε σχέση με το κτίριο στον τοίχο.

Εικόνα 1: Μοντέλο του Δημοκρατικού Σχολείου

Υλικό του Συμβουλίου
της Ευρώπης

Το Συμβούλιο της Ευρώπης¹⁹ είναι ο κορυφαίος οργανισμός Ανθρώπινων Δικαιωμάτων στην Ευρώπη. Όλα τα κράτη μέλη έχουν υπογράψει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, μια συνθήκη που έχει σχεδιαστεί για την προστασία των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, της Δημοκρατίας και του κράτους δικαίου. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων επιβλέπει την εφαρμογή της Σύμβασης στις χώρες αυτές.

Στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και της Εκπαίδευσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει αναπτύξει διάφορες συστάσεις, πολιτικά κείμενα, εκπαιδευτικό υλικό και εργαλεία με στόχο την καταπολέμηση της βίας και του εκφοβισμού στα σχολεία. Οι πόροι αυτοί είναι χρήσιμοι για την ενίσχυση του αισθήματος του ανήκειν για την αντιμετώπιση τέτοιων ζητημάτων. Ωστόσο, κάθε σχολείο έχει το δικό του μοναδικό χαρακτήρα και τις δικές του ανάγκες, πράγμα που σημαίνει ότι ακόμη και οι καλύτερες ιδέες και εργαλεία πρέπει να προσαρμόζονται στη συγκεκριμένη σχολική κοινότητα.

Παρακάτω, παραθέτουμε σχετικές εκπαιδευτικές εκδόσεις που δημιουργήθηκαν ή συνδημιουργήθηκαν από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Αν και δεν είναι εξαντλητική, η λίστα αυτή περιλαμβάνει στρατηγικές, μεθόδους και εργαλεία που προορίζονται να εμπνεύσουν δράση και να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση των προκλήσεων. Αυτή η δημοσίευση στοχεύει να παράσχει υποστήριξη, χωρίς όμως να προσφέρει μαγικές λύσεις.

1. Το Compass²⁰ εκδόθηκε για πρώτη φορά το 2002 στο πλαίσιο του Προγράμματος Εκπαίδευσης Νέων για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα της Διεύθυνσης Νεολαίας και Αθλητισμού του Συμβουλίου της Ευρώπης. Το πρόγραμμα δημιουργήθηκε

επειδή η Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα - δηλαδή τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τις δραστηριότητες που εστιάζουν στην προώθηση της ισότητας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια - είχε και εξακολουθεί να έχει ανυπολόγιστη αξία στη διαμόρφωση μιας διάστασης δημοκρατικής ιδιότητας του πολίτη για όλους τους νέους και στην προώθηση ενός πολιτισμού οικουμενικών Ανθρώπινων Δικαιωμάτων.

Θέματα: Παιδιά, Ιθαγένεια και Συμμετοχή, Πολιτισμός και Αθλητισμός, Δημοκρατία, Αναπηρία, Διακρίσεις και Μισαλλοδοξία, Εκπαίδευση, Περιβάλλον, Φύλο, Παγκοσμιοποίηση, Υγεία, ΜΜΕ, Μετανάστευση, Ειρήνη και Βία, Φτώχεια, Θρησκεία και Πεποιθήσεις, Μνήμη, Πόλεμος και Τρομοκρατία, Εργασία, Γενικά Ανθρώπινα Δικαιώματα.

2. Compasito²¹ - βασίζεται στη φιλοσοφία και τις εκπαιδευτικές προσεγγίσεις του Compass. Όπως και το Compass, χρησιμοποιεί μια μη τυπική εκπαιδευτική μεθοδολογία και μια δομή που παρέχει θεωρητική και πρακτική υποστήριξη στους χρήστες του εγχειριδίου. Ωστόσο, ενώ το Compass απευθύνεται στους ίδιους τους νέους, το Compasito απευθύνεται σε εκπαιδευτές ενηλίκων που εργάζονται με παιδιά. Τους παρέχει θεωρητικές και μεθοδολογικές πληροφορίες και ουσιαστική συζήτηση των θεμάτων του βιβλίου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Το Compasito ενθαρρύνει επίσης τους εκπαιδευτικούς να προσαρμόσουν το υλικό, ώστε να αντικατοπτρίζει τη δική τους πραγματικότητα και την πραγματικότητα των παιδιών τους. Αν και οι πρακτικές δραστηριότητες είναι σχεδιασμένες για να παίζουν με τα παιδιά, οι περισσότερες δραστηριότητες χρειάζονται την κατάλληλη διευκόλυνση από έναν εκπαιδευτικό.

3. Πλαίσιο αναφοράς ικανοτήτων για τον δημοκρατικό πολιτισμό / Reference Framework

of Competences for Democratic Culture²² (RFCDC)- Το RFCDC ως σύνολο υλικών μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τα εκπαιδευτικά συστήματα για να εξοπλίσει τους νέους με όλες τις ικανότητες που απαιτούνται για να αναλάβουν δράση για την υπεράσπιση και την προώθηση των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, της Δημοκρατίας και του Κράτους Δικαίου, να ενεργούν ως ενεργοί πολίτες, να συμμετέχουν αποτελεσματικά σε έναν πολιτισμό Δημοκρατίας και να ζουν ειρηνικά μαζί με τους άλλους σε πολιτισμικά διαφορετικές κοινωνίες. Προορίζεται για χρήση από τους υπεύθυνους χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής, ιδίως όσους εργάζονται στα υπουργεία Παιδείας, και από τους επαγγελματίες της εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης (προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, τριτοβάθμια εκπαίδευση και εκπαίδευση ενηλίκων). Το RFCDC παρέχει μια συστηματική προσέγγιση για το σχεδιασμό της διδασκαλίας, της μάθησης και της αξιολόγησης των ικανοτήτων για δημοκρατικό πολιτισμό.

- **Ο πρώτος τόμος²³** του Πλαισίου Αναφοράς περιέχει το μοντέλο ικανοτήτων για τον δημοκρατικό πολιτισμό που εγκρίθηκε ομόφωνα από τους Ευρωπαίους Υπουργούς Παιδείας κατά τη μόνιμη διάσκεψή τους στις Βρυξέλλες τον Απρίλιο του 2016.
- **Ο δεύτερος τόμος²⁴** παραθέτει τους περιγραφικούς δείκτες των ικανοτήτων για δημοκρατικό πολιτισμό που έχουν ως στόχο να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς να προσδιορίσουν τα μαθησιακά αποτελέσματα, την επιτευχθείσα πρόοδο μετά από μια περίοδο μάθησης και τους τομείς για περαιτέρω ανάπτυξη.
- **Ο τρίτος²⁵** τόμος προσφέρει καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο το μοντέλο ικανοτήτων και οι αντίστοιχες περιγραφές μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε έξι εκπαιδευτικά πλαίσια.

4. Living Democracy²⁶ - Ο ιστότοπος Living Democracy είναι ένας μοναδικός εκπαιδευτικός πόρος, διαθέσιμος σε πολλές γλώσσες, ο οποίος στοχεύει στην προώθηση της Δημοκρατίας και των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων χωρίς πρόσθετο

κόστος για τον χρήστη. Το εκπαιδευτικό υλικό προετοιμάζεται από εκπαιδευτικούς από διάφορες χώρες και έχει εγκριθεί από τις εθνικές αρχές και το Συμβούλιο της Ευρώπης. Η αρχή του εκπαιδευτικού υλικού του ιστότοπου βασίζεται στην ιδέα ότι η Εκπαίδευση για τη Δημοκρατία και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να έχουν ενεργό ρόλο στο σχολείο και στο περιβάλλον της ζωής τους, ενδυναμώνει τους εκπαιδευτικούς, υποστηρίζει τους διευθυντές των σχολείων και παρέχει καθοδήγηση στους γονείς στην καθημερινή τους ζωή με τα παιδιά. Η φιλική προς το χρήστη προσέγγιση επιτρέπει την εύκολη περιήγηση ανά θέμα και ανά λέξη-κλειδί. Ο ιστότοπος www.living-democracy.com παρέχει πόρους για εκπαιδευτικούς, μαθητές, διευθυντές και γονείς.

Η δημοκρατική εκπαίδευση δρα σε τρία επίπεδα:

- Τάξη** - ως μια μικρή συλλογικότητα που παρέχει πολλές ευκαιρίες για πρώτες εμπειρίες στη δημοκρατική εκπαίδευση.
- Σχολείο** - ως διευρυμένη κοινότητα.
- Κοινωνία** - όπου τα παιδιά και οι έφηβοι βιώνουν τι σημαίνει συμμετοχή μέσω της υπεράσπισης των συμφερόντων τους εκτός σχολείου.

Το διδακτικό υλικό για την Εκπαίδευση στη Δημοκρατία και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα που προσφέρεται στον ιστότοπο Living Democracy έχει ως στόχο να υποστηρίξει τη μαθησιακή διαδικασία και να διδάξει στους μαθητές το απαραίτητο περιεχόμενο, παρέχοντας παράλληλα μεθοδολογικές ικανότητες και ικανότητες λήψης αποφάσεων. Ξεχωριστές ενότητες του ιστότοπου εστιάζουν στις ικανότητες των διευθυντών στη δημοκρατική σχολική διακυβέρνηση και στην ενδυνάμωση των γονέων.

5. The EDC/ HRE Whole School Approach for the Prevention of Discrimination and Violence in Schools and Communities²⁷ - Η έκδοση αυτή αναπτύχθηκε για τους επαγγελματίες της εκπαίδευσης, τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής,

αλλά και όσους ενδιαφέρονται να μάθουν για τις στρατηγικές πρόληψης των διακρίσεων και της βίας στα σχολεία και τις κοινότητες μέσω μιας Προσέγγισης του Σχολείου ως Συνόλου που επικεντρώνεται στις θετικές αξίες της Δημοκρατίας, των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του διαπολιτισμικού διαλόγου. Η προσέγγιση αυτή προϋποθέτει ότι οι μακροπρόθεσμες λύσεις για τη βία και τις διακρίσεις στα σχολεία περιλαμβάνουν βιώσιμες στρατηγικές για την προώθηση της ευημερίας της σχολικής κοινότητας σε συνδυασμό με συγκεκριμένες στρατηγικές για την ευαισθητοποίηση και την αλλαγή της συμπεριφοράς που σχετίζεται με τις διακρίσεις, τον εκφοβισμό και άλλες μορφές βίας.

6. Εκφοβισμός: Perspectives, Practice and Insights²⁸ - Το βιβλίο αυτό έχει ως στόχο να εξηγήσει τόσο στους ειδικούς όσο και στους ενδιαφερόμενους απλούς πολίτες τι είναι γνωστό για τον εκφοβισμό, τις αιτίες, τις επιπτώσεις του και, κυρίως, πώς μπορεί να καταπολεμηθεί, μέσω της προώθησης των κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων των νέων. Συγγραφείς από περισσότερες από δώδεκα χώρες έχουν συνεισφέρει σε αυτή την έκδοση, παρουσιάζοντας πολύ διαφορετικές οπτικές, πρακτικές και γνώσεις σχετικά με το πώς αντιμετωπίζουν ή πιστεύουν ότι πρέπει να αντιμετωπίζουμε σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα όπως ο εκφοβισμός και η ρητορική μίσους.

7. 31 βασικές δραστηριότητες²⁹ - Το εγχειρίδιο 31 βασικές δραστηριότητες είναι μια πηγή για οποιονδήποτε ασχολείται με τον τομέα της ένταξης. Αντιμετωπίζει τις προκλήσεις της υποδοχής μαθητών με προσφυγικό υπόβαθρο στα σχολεία και έχει αναπτυχθεί για εκπαιδευτικούς και επαγγελματίες του χώρου. Ο πόρος αυτός είναι διαθέσιμος τόσο σε ψηφιακή μορφή όσο και σε μορφή PDF στα ελληνικά και στα αγγλικά.

8. The Little Big Handbook of Democracy³⁰ - Όταν σκεφτόμαστε τη Δημοκρατία, συχνά σκεφτόμαστε κοινοβούλια, ελεύθερες εκλογές, θεσμούς και νόμους. Αλλά η δημοκρατική μορφή διακυβέρνησης εξαρτάται από τον δημοκρατικό πολιτισμό: πώς ζούμε ως πολίτες μαζί και πώς ενεργούμε ο ένας προς τον άλλον. Το να ζούμε μαζί σε μια Δημοκρατία σημαίνει διάλογος και συνεργασία, επίλυση των συγκρούσεων με ειρηνικούς τρόπους και ενεργή συμμετοχή στην κοινωνία. Ελπίζουμε ότι αυτό το εγχειρίδιο θα συμβάλει στην ενίσχυση των δεξιοτήτων που χρειαζόμαστε όλοι για τη διατήρηση μιας καλής δημοκρατικής κοινωνίας. Θα εργαστείτε με αξίες, στάσεις, δεξιότητες, γνώσεις και κριτική κατανόηση. Ελπίζουμε ότι αυτό το εγχειρίδιο θα αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο στην εργασία σας με τους νέους. Οι δραστηριότητες που περιέχονται στο εγχειρίδιο έχουν αναπτυχθεί από το EWC. Βασίζονται και εμπνέονται από τις δραστηριότητες των εγχειριδίων του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εκπαίδευση για τη Δημοκρατία και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, πέρα από τις δικές τους εμπειρίες και τεχνογνωσία.

Επίλογος

Ο εκφοβισμός είναι ένα κοινωνικό ζήτημα που επηρεάζει την καθημερινή ζωή των ανθρώπων και αναπόφευκτα βρίσκει το δρόμο του στις σχολικές τάξεις και στις εμπειρίες των μαθητών. Ωστόσο, δεν είναι ένα ανίκητο πρόβλημα. Η οικοδόμηση ενός ισχυρού αισθήματος κοινότητας είναι απαραίτητη για την αντιμετώπισή του. Όταν οι εκπαιδευτικοί είναι πιο προσαρμοστικοί και δεκτικοί στις ανάγκες των μαθητών, οι μαθητές μπορεί να αισθάνονται ότι ανήκουν σε μια υποστηρικτική κοινότητα. Αυτό το περιβάλλον ενθαρρύνει τους μαθητές να βγουν στο προσκήνιο, να μοιραστούν ανοικτά τις ιστορίες τους, να αναγνωρίσουν τα λάθη τους και να εργαστούν για ένα καλύτερο μέλλον. Το θεσμικό πλαίσιο μπορεί να παρέχει την κατανόηση του προβλήματος και την επίλυσή του, αλλά μέσα από τον τρόπο (το «πώς») και τις πρακτικές εφαρμογές (το «τι») θα επιτευχθούν αποτελέσματα μέσα στην τάξη και, κατ' επέκταση, στη ζωή των μαθητών, των εκπαιδευτικών και της σχολικής κοινότητας στο σύνολό της. Η μάθηση για, υπέρ και μέσω της δημοκρατίας και η άσκησή της μέσω της Εκπαίδευσης για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα είναι εξαιρετικά σημαντική για τις σχολικές κοινότητες και τις προσπάθειές τους να καθιερώσουν και να διατηρήσουν πολιτικές μηδενικής ανοχής στη βία και τον εκφοβισμό, οι οποίες εστιάζουν στην αντιμετώπιση του τρόπου με τον οποίο η κοινωνία περιθωριοποιεί ορισμένες ομάδες ανθρώπων και στην εξασφάλιση ενός ασφαλέστερου σχολικού περιβάλλοντος. Έτσι, οι τάξεις κατά του εκφοβισμού δεν αποτελούν μια ουτοπία, αλλά έναν τόπο όπου επικρατεί η αποδοχή, η ενεργητική ακρόαση και ο σεβασμός μεταξύ των μαθητών, χρησιμεύοντας ως εργαλεία για την αυτογνωσία και την αμοιβαία κατανόηση, καλλιεργώντας μια κουλτούρα ενσυναίσθησης και αισθήματος του ανήκειν.

Παράρτημα

Απαντήσεις των εκπαιδευτικών στη Δραστηριότητα 2

Μορφές σχολικού εκφοβισμού

- Σωματική βία (χτυπήματα/κλωτσιές/φτύσιμο)
- Λεκτική & συναισθηματική βία (βρισιές, κοροϊδία, μιμητισμός, πειράγματα, προσβολές, εξευτελισμός)
- Κοινωνικός εκφοβισμός (διάδοση φημών, κουτσομπολιό, αποκλεισμός)
- Εκφοβισμός με προκαταλήψεις (λόγω αναπηρίας, παχυσαρκίας, εθνικότητας, θρησκείας ή σεξουαλικού προσανατολισμού)
- Διαδικτυακός εκφοβισμός (απειλή, ντροπή, διάδοση φημών, διάδοση επιβλαβούς/ιδιωτικού περιεχομένου μέσω ψηφιακών συσκευών)

Παράγοντες που συμβάλλουν σε τέτοιες συμπεριφορές

- Η ίδια η κοινωνική δομή που προωθεί την απομόνωση και την επιθετικότητα
- Ανεπάρκεια των σχολείων στην αντιμετώπιση του εκφοβισμού
- Έλλειψη γνώσεων σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης περιστατικών εκφοβισμού
- Αμηχανία και φόβος στην υποστήριξη των θυμάτων εκφοβισμού
- Το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα ενισχύει τον εκφοβισμό
- Η εκφοβιστική δομή του σχολικού συστήματος για όσους αντιμετωπίζουν δυσκολίες
- Τα σχολεία επικεντρώνονται αποκλειστικά στην απόκτηση γνώσεων
- Καλλιέργεια του ανταγωνισμού στα σχολεία
- Σχολικό σύστημα που βασίζεται στις εξετάσεις
- Οι μαθητές αναπαράγουν τις εκφοβιστικές συμπεριφορές των εκπαιδευτικών
- Αρνητικές σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών
- Αρνητικές σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών
- Παραμέληση ή κακοποίηση από την οικογένεια
- Αδιαφορία των γονέων
- Έλλειψη γονικής υποστήριξης
- Έλλειψη γονικών δεξιοτήτων των γονέων
- Απουσία γονεϊκών ορίων για τα παιδιά τους
- Ο ίδιος ο θύτης μπορεί να είναι θύμα μέσα στην οικογένειά του
- Ανατροφή του παιδιού
- Κοινωνικό και μορφωτικό υπόβαθρο των γονέων
- Ενδοοικογενειακή βία
- Αποξένωση μεταξύ των μελών της οικογένειας
- Οικογενειακά ζητήματα όπως οικονομικά προβλήματα και φτώχεια
- Οικογενειακή κουλτούρα
- Έλλειψη ενσυναίσθησης
- Έλλειψη χρόνου
- Έλλειψη ομαδικού πνεύματος
- Έλλειψη συνεργασίας
- Έλλειψη επικοινωνίας
- Έλλειψη πληροφόρησης
- Έλλειψη αποδοχής των διαφορών των άλλων ανθρώπων
- Μοναξιά
- Απομόνωση
- Κοινωνικός αποκλεισμός
- Απόρριψη από συνομηλίκους
- Περιθωριοποίηση
- Το γεγονός ότι δεν γνωρίζομαστε πραγματικά μεταξύ μας
- Το γεγονός ότι νοιαζόμαστε μόνο για τον εαυτό μας
- Ο φόβος

- Ο θυμός
- Η έλλειψη κοινωνικών δεξιοτήτων
- Έλλειψη συναισθηματικής ανάπτυξης
- Δυσκολία στην αποδοχή και την τήρηση των κοινωνικών κανόνων
- Μαθησιακές δυσκολίες
- Ανάγκη για αποδοχή
- Επιθυμία πρωταγωνιστικού ρόλου
- Προκλήσεις της εφηβείας
- Ακροδεξιές πεποιθήσεις
- Χουλιγκανισμός

- Κοινωνικά στερεότυπα
- Ξενοφοβία
- Συντηρητικές απόψεις για θέματα φύλου και σχέσεων
- Επιρροή του διαδικτύου και των βίαιων βιντεοπαιχνιδιών
- Επίδραση της μουσικής trap

Αποτελεσματικότητα των τωρινών στρατηγικών και υπάρχοντα κενά

- Αναποτελεσματικές πρακτικές λόγω έλλειψης ενημέρωσης των εκπαιδευτικών
- Ελλιπείς στρατηγικές και έλλειψη σχεδιασμού
- Έλλειψη συνέχειας στις τρέχουσες στρατηγικές
- Έλλειψη καθολικών στρατηγικών
- Απουσία κοινών στρατηγικών
- Αδιαφορία των εκπαιδευτικών
- Άγνοια σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης του εκφοβισμού
- Έλλειψη ολοκληρωμένης και συνεκτικής θεωρίας
- Οι τρέχουσες στρατηγικές είναι αναποτελεσματικές επειδή είναι κατακερματισμένες
- Έλλειψη ενιαίας προσέγγισης για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού μεταξύ των εκπαιδευτικών
- Αναποτελεσματικότητα λόγω εστίασης στην τιμωρία, δαιωνίζοντας έναν φαύλο κύκλο
- Ανεπαρκής προώθηση της ουσιαστικής επικοινωνίας και της βαθύτερης κατανόησης μεταξύ των μαθητών
- Έλλειψη γνήσιου ενδιαφέροντος
- Ανεπαρκής συστηματική και ουσιαστική κατάρτιση των εκπαιδευτικών
- Έλλειψη σχολικού προσωπικού
- Προκλήσεις όσον αφορά την προώθηση της αίσθησης της κοινότητας στο πλαίσιο του σχολείου
- Απουσία σαφών, μακροπρόθεσμων πολιτικών για την ανάπτυξη κατάλληλων στρατηγικών
- Έλλειψη φορέων όπου οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αντιμετωπίσουν αυτά τα ζητήματα
- Έλλειψη ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών
- Έλλειψη συντονισμού μεταξύ των εκπαιδευτικών
- Απουσία κουλτούρας πρόληψης
- Αντίσταση των εκπαιδευτικών στην αλλαγή
- Πώς μπορούμε να αναπτύξουμε αποτελεσματικές στρατηγικές σε μια τόσο βίαιη κοινωνία;
- Οι τρέχουσες στρατηγικές επικεντρώνονται αποκλειστικά στην τιμωρία μετά από περιστατικά εκφοβισμού, παραμελώντας την πρόληψη.
- Η αποτελεσματική διαχείριση του εκφοβισμού αποτελεί πρόκληση χωρίς σχολεία γονέων και καλή ανατροφή
- Οι σύμβουλοι σχολικής ζωής χρειάζονται οι ίδιοι επαρκή υποστήριξη για να είναι αποτελεσματικοί.
- Ενώ οι στρατηγικές κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση, τα αποτελέσματα είναι μόνο προσωρινά.
- Επιφανειακός χειρισμός του θέματος
- Έλλειψη εστίασης στην πρόληψη
- Κάλυψη του ζητήματος
- Αντιμετώπιση συγκεκριμένων περιστατικών και όχι των υποκείμενων λόγων/φαινομένων
- Ανεπαρκής συνεργασία με τις οικογένειες
- Ανεπαρκής συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών
- Οι διαδικασίες είναι περισσότερο διαδικαστικές παρά ουσιαστικές
- Οι στρατηγικές που προτείνει το υπουργείο επικεντρώνονται στην τιμωρία και ως εκ τούτου είναι αναποτελεσματικές

- Υπάρχει έλλειψη στρατηγικών που προωθούν τη συνεργασία, την ένταξη και τη δημιουργία σχολικής κοινότητας
- Άγνοια σχετικά με το τι συνιστά εκφοβισμό
- Υπάρχει έλλειψη σαφούς πλαισίου. Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται υποστήριξη.

Καινοτόμες προσεγγίσεις για την πρόληψη και την καταπολέμηση του εκφοβισμού

- Συνεργατική μάθηση
- Δημιουργική γραφή
- Θεατρικά παιχνίδια
- Καλλιέργεια ενσυναίσθησης
- Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αφιερώνουν χρόνο για να ακούν τους μαθητές
- Θα πρέπει να γνωρίσουμε ο ένας τον πολιτισμό του άλλου (μουσική, χορός, φαγητό, γιορτές)
- Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών
- Αξιοποίηση των τεχνών στη μαθησιακή διαδικασία
- Βιωματικά εργαστήρια
- Βιωματικές ομάδες για εκπαιδευτικούς
- Ανοικτό σχολείο: συμμετοχή των γονέων στη σχολική ζωή
- Μέθοδοι παιδαγωγικής Freinet
- Μαθητικό συμβούλιο
- Τάξεις διαλόγου
- Διαθεματική συνδιδασκαλία
- Ενδυνάμωση των μαθητών και των εκπαιδευτικών μέσω παιχνιδιών
- Αλλαγή της διάταξης της τάξης
- Ομάδες γονέων
- Κατάρτιση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατική λειτουργία του σχολείου
- Άμεσος εντοπισμός των μαθητών που κινδυνεύουν να γίνουν θύματα εκφοβισμού
- Κουτί παραπόνων
- Προώθηση της αίσθησης του ανήκειν
- Συμμετοχή σε εξωσχολικές λέσχες και δραστηριότητες
- Διαμεσολάβηση μεταξύ συνομηλίκων
- Ευαισθητοποίηση των μαθητών και των εκπαιδευτικών
- Δημιουργία κλίματος συνεργασίας μεταξύ των μαθητών
- Δημιουργία ομάδων εθελοντικής δράσης
- Καθιέρωση καλής επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών
- Προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών
- Δραματοποίηση του περιστατικού
- Εντοπισμός θεμάτων εκφοβισμού μέσω ερωτηματολογίων
- Συμμετοχή σε δραστηριότητες που αποσκοπούν στην καλλιέργεια διαλόγου μεταξύ των μαθητών
- Καλλιέργεια θετικού κλίματος
- Έγκαιρη παρέμβαση
- Λειτουργία εκπαιδευτικής ομάδας για την ανταλλαγή ιδεών και την επιλογή της καταλληλότερης προσέγγισης με βάση τη φύση του προβλήματος και τα χαρακτηριστικά του παιδιού
- Εργαστήρια για γονείς και εκπαιδευτικούς
- Συνεργασία με ψυχολόγους
- Περισσότερες τάξεις ένταξης και παροχή αυξημένης υποστήριξης
- Παιδαγωγικές συναντήσεις του συλλόγου διδασκόντων
- Παρεμβάσεις σε επίπεδο τάξης
- Στόχος: Κανείς μόνος του κατά τη διάρκεια του διαλείμματος

Φυλλάδιο για τη Δραστηριότητα 3

Καθώς φροντίζουμε κάθε μέλος της σχολικής κοινότητας να αισθάνεται ασφαλές και αξιοπρεπές

Όταν κάτι έχει συμβεί

- Χρησιμοποιήστε γλώσσα και εκφράσεις που δεν επιδεινώνουν τις εντάσεις, δεν κατηγορούν και δεν βάζουν ταμπέλες στα παιδιά σε κάθε επικοινωνία που σχετίζεται με το γεγονός.
- Λάβετε υπόψη ότι διαφορετικά παιδιά αντιλαμβάνονται ή επηρεάζονται από τον εκφοβισμό με διαφορετικό τρόπο. Εξασφαλίστε πως η επικοινωνία αντικατοπτρίζει ότι κατανοούμε τις διαφορές στην αντίληψη και το υπόβαθρο κάθε παιδιού.
- Συμπεριλάβετε τα παιδιά ατομικά και ομαδικά σε όλες τις συζητήσεις. Τόσο σε αυτές που διερευνούν τα γεγονότα, όσο και σ' αυτές που ψάχνουν για μέτρα και λύσεις.
- Συμπεριλάβετε στις συζητήσεις σας τους γονείς και την τοπική κοινότητα. Λάβετε υπόψη τις γνώμες και τις απόψεις τους.

Στην αρχή κάθε σχολικής χρονιάς

- Βοηθήστε στη δημιουργία ή στην ανανέωση της υπάρχουσας σχολικής πολιτικής για τον εκφοβισμό, ώστε να περιλαμβάνει την απάντηση στον εκφοβισμό και τις διακρίσεις, στη βάση του σεβασμού των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της ετερότητας στο σχολείο.
- Αξιολογήστε συχνά την πολιτική του σχολείου, ώστε να βελτιώνετε και να εκσυγχρονίζετε τις πρακτικές σας, εξασφαλίζοντας πως παραμένουν αποτελεσματικές και συμπεριληπτικές.
- Δημιουργήστε προγράμματα μεντόρων, όπου μεγαλύτερα παιδιά βοηθούν τα μικρότερα ώστε να ενσωματωθούν στη σχολική ζωή και στον σχολικό πολιτισμό που φροντίζει και σέβεται κάθε μέλος του.
- Εξασφαλίστε ότι οι διαδικασίες καταγγελίας και αντιμετώπισης του εκφοβισμού είναι ξεκάθαρες, δίκαιες και προσβάσιμες σε κάθε μέλος της σχολικής κοινότητας.

Στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς

- Διοργανώστε συναντήσεις και συζητήσεις που να ασχολούνται με το ζήτημα του εκφοβισμού ανεξάρτητα από τα γεγονότα του εκφοβισμού στο σχολείο.
- Φιλοξενήστε στο σχολείο δραστηριότητες που να συμπεριλαμβάνουν διαφορετικούς πολιτισμούς, ταυτότητες και απόψεις. Χτίστε ανοικτό και συμπεριληπτικό σχολικό πολιτισμό που αποθαρρύνει τον εκφοβισμό.

Beat bullying – Φύλλο εργασίας 1

Η κατά Paul ιστορία

(Το θύμα έχει ανάγκη να εκφράσει τα συναισθήματα και τις ανάγκες του σε περιβάλλον που να αισθάνεται ασφάλεια, και θα βοηθήσει στην αποκατάστασή του.)

Κατανόηση της εμπειρίας

Πώς αισθάνομαι τώρα;
Συνειδητοποιώ τι συνέβη, συγκροτώ τη σκέψη μου, αποτυπώνοντας τα γεγονότα.
Ποιοι άλλοι ήταν εκεί; Είδαν τι συνέβη;
Έχει ξαναγίνει κάτι παρόμοιο με τα ίδια πρόσωπα;
Τώρα πώς αισθάνομαι;

Σημειώσεις

Αντιμετώπιση των άμεσων αναγκών

Τι χρειάζομαι για να νιώσω ασφαλής τώρα;
Σε ποιους χώρους του σχολείου αισθάνομαι ανασφαλής; Γιατί;
Υπάρχει κάποιος χώρος στο σχολείο όπου αισθάνομαι ασφάλεια;
Υπάρχει κάποιο πρόσωπο στο σχολείο που εμπιστεύομαι και αισθάνομαι πως μπορώ να μιλήσω;
Τι θέλω να ζητήσω τώρα αμέσως;

Σημειώσεις

Υποστήριξη από εδώ και πέρα

Το σχολείο θα επικοινωνήσει με τους γονείς μου. Τι θα ήθελα να τους πει;
Τι χρειάζεται να γίνει ώστε να μην μου ξανασυμβεί τέτοιο περιστατικό;
Ποιες αλλαγές θέλω να γίνουν στο σχολείο ώστε να αισθάνομαι ασφαλής;

Σημειώσεις

Beat bullying – Φύλλο εργασίας 2

Η κατά David ιστορία

(Το θύμα έχει ανάγκη να εκφράσει τα συναισθήματα και τις ανάγκες του σε περιβάλλον που να αισθάνεται ασφάλεια, και θα βοηθήσει στην αποκατάστασή του.)

Κατανόηση της εμπειρίας

Πώς αισθάνομαι τώρα;
Συνειδητοποιώ τι συνέβη, συγκροτώ τη σκέψη μου, αποτυπώνοντας τα γεγονότα.
Ποιοι άλλοι ήταν εκεί; Είδαν τι συνέβη;
Τι με παρακίνησε να εκφοβίσω αυτό το άτομο και πώς αισθάνθηκα για αυτό που έκανα;
Πώς δικαιολόγησα τις πράξεις μου στον εαυτό μου και στους άλλους;
Τώρα πώς αισθάνομαι;

Σημειώσεις

Αντιμετώπιση των άμεσων αναγκών

Τι χρειάζομαι για να νιώσω καλά τώρα;
Σε ποιους χώρους του σχολείου αισθάνομαι ανασφαλής; Γιατί;
Υπάρχει κάποιος χώρος στο σχολείο όπου αισθάνομαι ασφάλεια;
Υπάρχει κάποιο πρόσωπο στο σχολείο που εμπιστεύομαι και αισθάνομαι πως μπορώ να μιλήσω;
Τι θέλω να ζητήσω τώρα αμέσως;

Σημειώσεις

Υποστήριξη από εδώ και πέρα

Το σχολείο θα επικοινωνήσει με τους γονείς μου. Τι θα ήθελα να τους πει;
Τι χρειάζεται να γίνει ώστε να μην ξανασυμβεί τέτοιο περιστατικό;
Ποιες αλλαγές θέλω να γίνουν στο σχολείο ώστε να αισθάνομαι ισότιμος και αξιοπρεπής;

Σημειώσεις

Beat bullying – Φύλλο εργασίας 3

Η κατά παρατηρητές ιστορία

(Οι παρατηρητές χρειάζεται να συζητήσουν για τον ρόλο τους και τους τρόπους που έχουν τη δυνατότητα να συνδράμουν στη δημιουργία ενισχυτικού σχολικού κλίματος.)

Κατανόηση της εμπειρίας

Τι ρόλο παίζουν οι προσωπικές εμπειρίες εκφοβισμού στην διαμόρφωση γνώμης για τον εκφοβισμό;

Πώς ένιωσα βλέποντας τον εκφοβισμό;

Τί προκάλεσε το επεισόδιο;

Τι με εμπόδισε να παρέμβω;

Ποιες ήταν οι σκέψεις μου για το θύμα και τον εκφοβιστή εκείνη τη στιγμή;

Τώρα;

Σημειώσεις

Αντιμέτωπιση των άμεσων αναγκών

Ποιες είναι οι άμεσες ανάγκες των πρωταγωνιστών του συμβάντος;

Ποιες είναι οι δικές μου άμεσες ανάγκες;

Τι συνέπειες έχει το γεγονός ότι δεν έκανα κάτι; (για μένα, για τους κοντινούς μου, για την κοινωνία του σχολείου, μικρούς και μεγάλους)

Τι θα μπορούσα να κάνω διαφορετικά για να βοηθήσω το θύμα;

Τί χρειάζεται να γίνει στο σχολείο αμέσως;

Σημειώσεις

Υποστήριξη από εδώ και πέρα

Πώς μπορώ να ενδυναμωθώ και να αποκτήσω τις δεξιότητες για να παρέμβω σε παρόμοιες καταστάσεις στο μέλλον;

Ποιοι είναι οι τρόποι με τους οποίους μπορώ να συμβάλλω στη δημιουργία ενός ασφαλούς και υποστηρικτικού περιβάλλοντος στο σχολείο;

Σημειώσεις

Σημειώσεις

1. Είναι δύσκολο να κατανοήσουν τα συναισθήματα ή την οπτική γωνία των άλλων, επιδιώκουν την εξουσία, προσπαθούν να τραβήξουν την προσοχή, μιμούνται τη συμπεριφορά κάποιου άλλου, είναι αγχωμένοι οι ίδιοι, βρίσκονται υπό πολιτιστική επιρροή ή κοινωνική μίμηση, αλλά επίσης μπορεί να ήταν και οι ίδιοι θύματα, εσωτερικεύουν το άγχος ή ένα τραύμα, πιέζονται από τους συνομήλικους τους ή έχουν έλλειψη θετικής προσοχής από κοντινά τους άτομα κ.α.
2. Olweus, D. (2004). The Olweus Bullying Prevention Programme: design and implementation issues and a new national initiative in Norway. In P. K. Smith, D.
3. Helgeland, A., & Lund, I. (2017). Children's Voices on Bullying in Kindergarten. Early Childhood Education Journal, 45, 133-141.
4. Act relating to Primary and Secondary Education and Training (the Education Act) - Chapter 9 A. The pupils' school environment - Lovdata
5. Τα κτίρια των σχολείων στη Νορβηγία ανήκουν κυρίως στους δήμους για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι δήμοι είναι υπεύθυνοι για την κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση των σχολικών κτιρίων. Για τα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τα Επαγγελματικά Λύκεια, η ευθύνη ανήκει στις κομητείες. Στη Νορβηγία, το εκπαιδευτικό σύστημα χρηματοδοτείται και διοικείται κυρίως από το κράτος. Οι δήμοι και οι κομητείες έχουν την ευθύνη για τα δημόσια σχολεία, ενώ το Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας επιβλέπει το συνολικό εκπαιδευτικό σύστημα. Υπάρχουν επίσης λίγα ιδιωτικά σχολεία, τα οποία λειτουργούν παράλληλα με τα δημόσια.
6. <https://www.google.com/url?q=https://www.udir.no/&sa=D&source=docs&ust=1720253758508613&usg=AOvVaw15YFo7-ITQ-NDulEul2o3h>
7. Mobbing | udir.no
8. Report bullying! | udir.no
9. Get help against bullying | udir.no
10. Get help against bullying | udir.no
11. Guide til foreldre med barn som ikke har det bra på skolen | udir.no
12. Barnet mitt blir mobba i barnehagen, kva kan eg gjere? | udir.no
13. The Bullying Ombudsman - School environment - Oslo municipality
14. Lofsrud ungdomsskole (osloskolen.no)
15. CoE EDC/HRE Volume I, Educating for Democracy, p.p. 9-10
16. Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education adopted in the framework of Recommendation CM/Rec(2010)7 of the Committee of Ministers (www.coe.int/edc).
17. Hartley M. and Huddleston T. (2009), School-Community-University Partnerships for a Sustainable Democracy: Education for Democratic Citizenship in Europe and the United States. EDC/HRE Pack, Tool 5, Council of Europe, Strasbourg, p. 8 (www.coe.int/edc).
18. From 31 Basic Activities, pp. 11-12. Detailed presentation of the whole school approach in the "Reference Framework of Competences for Democratic Culture", Volume 3, pp. 93 - 104, Council of Europe Publication, ISBN 978-92-871-8573-0.
19. Who we are - The Council of Europe in brief (coe.int)
20. Compass: Manual for Human Rights Education with Young People - Manual for Human Rights Education with Young people (coe.int)
21. Compasito - Manual on Human Rights Education for Children (coe.int)
22. The Reference Framework of Competences for Democratic Culture (RFCDC) - Reference Framework of Competences for Democratic Culture (coe.int)
23. RFCDC Volumes - Reference Framework of Competences for Democratic Culture (coe.int)
24. RFCDC Volumes - Reference Framework of Competences for Democratic Culture (coe.int)
25. RFCDC Volumes - Reference Framework of Competences for Democratic Culture (coe.int)
26. Home - Living Democracy (living-democracy.com)
27. The-EDC-HRE-Whole-School-Approach-for-the-Prevention-and-of-Discrimination-and-Violence-in-Schools-and-Communities.pdf (theewc.org)
28. Conseil de l'Europe - brochure A4 portrait (coe.int)
29. 31 Basic Activities - The European Wergeland Centre (theewc.org)
30. The-little-big-handbook-of-democracy.pdf (theewc.org)

